

KARKONOSKA AGENCJA ROZWOJU REGIONALNEGO S.A.

**STRATEGIA ROZWOJU
MIASTA ZAWIDÓW**

OPRACOWANIE:

Dr Marek Obrębalski

Mgr Marcin Zawła

ZAWIDÓW – JELENIA GÓRA – listopad 2003 - marzec 2004

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
1. STAN I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU MIASTA ZAWIDÓW.....	5
1.1. Stan i tendencje rozwoju miasta	5
1.2. Walory i słabości miasta	45
1.3. Szanse dalszego rozwoju miasta	50
2. STRATEGICZNE CELE ROZWOJU MIASTA ZAWIDÓW.....	54
2.1. Wizja rozwoju miasta	54
2.2. Cele strategiczne	56
2.3. Cele operacyjne i zadania strategiczne	57
3. ZAGADNIENIA REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU MIASTA ZAWIDÓW.....	72
3.1. Organizacyjne aspekty realizacji strategii	72
3.2. Monitoring wdrażania strategii	79
3.3. Promocja strategii rozwoju miasta	89
Załącznik - Lista osób biorących udział w warsztatach strategicznym	91

WPROWADZENIE

Sprostanie wymogom dalszego efektywnego funkcjonowania miasta Zawidów wiąże się nieodłącznie z koniecznością strategicznego podejścia do rozwoju lokalnego. Strategia rozwoju lokalnego stanowić winna bowiem kompleksową koncepcję długookresowej lokalnej polityki gospodarczej, społecznej, przestrzennej i finansowej, a nadto punktem odniesienia dla podejmowanych przez władze lokalne bieżących decyzji. Sformułowanie takiej strategii wymagało zastosowania odpowiedniej procedury, użytecznej w sytuacji, gdy niezbędne staje się podjęcie istotnych, akceptowanych powszechnie, decyzji dotyczących całej społeczności lokalnej, poszczególnych grup społecznych, zawodowych, zróżnicowanych podmiotów gospodarczych i różnorodnych instytucji. Jedną z metod pozwalających na zespolenie poglądów i unifikację stawianych ocen jest tzw. “collaborative planning”, czyli proces grupowego planowania i określania zakresu procesów decyzyjnych przez przedstawicieli wszystkich zainteresowanych rozwojem lokalnym stron.

Procedura, właściwego i zgodnego z potrzebami i wymaganiami lokalnej społeczności, opracowania strategii rozwoju miasta Zawidów wymagała efektywnej współpracy zmierzającej do połączenia umiejętności merytorycznych i metodycznych zespołu formułującego strategię oraz szczegółowej wiedzy o terenie i praktycznych doświadczeń mieszkańców miasta oraz jego samorządowych władz. Współpraca ta realizowana była przez udział “liderów miasta”, władz lokalnych oraz osób przygotowujących docelową wersję strategii rozwoju miasta w spotkaniach roboczych (warsztatach strategicznych), będących płaszczyzną wymiany poglądów, ujawniania konfliktów interesów, a nadto ustalenia wspólnej dla wszystkich grup mieszkańców miasta Zawidów wiązki zadań strategicznych, określenia hierarchii ich ważności i kolejności realizacji.

Właściwe i kompleksowe sporządzenie strategii rozwoju miasta Zawidów wymagało także wykorzystania wielu różnorodnych źródeł informacji. Niezwykle

pomocne w tym względzie okazały się materiały Urzędu Miasta w Zawidowie, Starostwa Powiatowego w Zgorzelcu, Powiatowego Urzędu Pracy w Zgorzelcu oraz Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddziału w Jeleniej Górze.

Należy podkreślić, iż podmiotem tegoż opracowania jest społeczność lokalna. Oznacza to, że potrzeby mieszkańców miasta Zawidów są wyznacznikiem zakresu poczynań lokalnych władz samorządowych. To społeczność lokalna poprzez swoich przedstawicieli w organach miasta decyduje o przyszłym stanie swego otoczenia.

1. STAN I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU MIASTA ZAWIDÓW

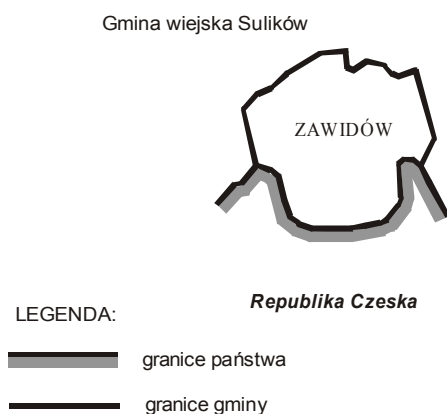
1.1. STAN I TENDENCJE ROZWOJU MIASTA

OBSZAR I ŚRODOWISKO GEOGRAFICZNE

Miasto Zawidów, położone w północno-zachodniej części województwa dolnośląskiego, zajmuje powierzchnię 607 ha. Powierzchnia miasta stanowi jedynie 0,7% powiatu zgorzeleckiego, a pod względem obszaru jest to najmniejsza jego gmina.

Zawidów graniczy z administracyjnym obszarem gminy Sulików, a od południa przylega doń odcinek granicy państwowej z Republiką Czeską.

Gmina miejska ZAWIDÓW

Miasto Zawidów położone jest na Pogórzu Izerskim, we wschodniej części Obniżenia Zawidowskiego. Miasto leży na wysokości 210-265 m n.p.m. Mikroregion ten jest obniżeniem tektonicznym odwadnianym przez rzekę Witkę będącą prawobrzeżnym dopływem Nysy Łużyckiej.

Klimatycznie rejon miasta wykazuje cechy klimatu przejściowego. Średnia roczna temperatura waha się w granicach 7-8° C. Średnia temperatura okresu wegetacji (IV – IX) sięga 13-14° C. Okres wegetacji trwa zaś od drugiej połowy marca przez ok. 220 dni, a okres dojrzewania letniego trwa 50-65 dni. Suma rocznych opadów waha się

w granicach 700-800 mm, z czego 65-70% przypada na okres wegetacyjny. Zima trwa ok. 80 dni, a lato ok. 65 dni.

Środowisko powiatu zgorzeleckiego (a zatem i Zawidowa) należy do najbardziej zanieczyszczonych nie tylko w regionie dolnośląskim, lecz także w kraju.

Jakość powietrza atmosferycznego w rejonie tzw. „Czarnego Trójkąta” jest relatywnie bardzo niska. Powiat ten - pod względem wielkości emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych - zajmuje bowiem czołowe miejsce w województwie dolnośląskim, a zlokalizowana na jego terenie Elektrownia „Turów” S.A. jest jednym z największych źródeł emisji zanieczyszczeń w Polsce. Przykładowo w położonej w pobliżu Zawidowa stacji kontrolno-pomiarowej w Witce w 2002 roku zarejestrowano najwyższe w regionie dolnośląskim stężenia średnioroczne dwutlenku siarki ($35,3 \mu\text{g}/\text{m}^3$).

Także jakość środowiska wodnego budzi poważne zastrzeżenia. Przeprowadzone w 2002 roku badania wód Witki w przekroju granicznym z Czechami w Zawidowie wykazały ponadnormatywne zanieczyszczenie bakteriami coli typu kałowego. Podwyższone stężenia azotu azotynowego, fosforu ogólnego, fenoli lotnych oraz wskaźnik saprobowości wyznaczały natomiast II klasę czystości, a pozostałe badane parametry fizyko-chemiczne odpowiadały klasie I. Ogólnie jednak biorąc Witka w rejonie Zawidowa prowadzi wody nie odpowiadające normom czystości stawianym powierzchniowym wodom płynącym. Głównym ciekim przepływającym przez Zawidów jest natomiast Koci Potok, będący dopływem Witki.

Układ zagospodarowania przestrzeni miasta Zawidów odzwierciedla przede wszystkim struktura użytkowania gruntów. Jej kształt i zmiany w latach 1990-2002 przedstawia tablica 1.

W przestrzeni Zawidowa dominują użytki rolne. Ich udział w ogólnej powierzchni miasta wynosił bowiem w 2002 roku 67,4%, podczas gdy przeciętnie w skali województwa dolnośląskiego użytki te stanowią 60,0%, a w powiecie zgorzeleckim – jedynie 39,3%. Łączna powierzchnia użytków rolnych w Zawidowie w 2002 roku wynosiła 409 ha. Znaczną część użytków rolnych w mieście stanowią grunty orne, których powierzchnia w latach 1990-2002 zmniejszyła się o 8 ha.

Niewielki jest natomiast areal sadów. Prawie 130 ha zajmują w Zawidowie łąki i pastwiska (31,5% powierzchni użytków rolnych), tj. tereny trwale zadarnione. Powierzchnia tychże terenów w analizowanym okresie uległa niewielkiemu zmniejszeniu.

Tablica 1

STRUKTURA UŻYTKOWANIA GRUNTÓW W MIEŚCIE ZAWIDÓW
W LATACH 1990 – 2002

Wyszczególnienie	1990		1995		2002		Zmiany w ha w latach 1990-2002 (+) (-)
	w ha	w %	w ha	w %	w ha	w %	
Powierzchnia ogólna	607	100,0	607	100,0	607	100,0	-
w tym:							
- użytki rolne	412	67,9	412	67,9	409	67,4	-3
z tego:							
- grunty orne	279	46,0	279	46,0	271	44,6	-8
- sady	3	0,5	2	0,3	3	0,5	0
- łąki	88	14,5	90	14,8	88	14,5	0
- pastwiska	42	6,9	41	6,8	41	6,8	-1
- lasy i grunty leśne	32	5,3	30	5,0	32	5,3	0
- grunty pod wodami	11	1,8	10	1,6	7	1,2	-4
- tereny komunikacyjne	41	6,8	42	6,9	47	7,7	+6
- tereny osiedlowe	88	14,5	92	15,2	81 ^a	13,3	-7
w tym zabudowane	66	10,9	72	11,9	81	13,3	+15
- nieużytki	5	0,8	5	0,8	5	0,8	0

^a tereny mieszkaniowe, przemysłowe, inne tereny zabudowane, a także tereny rekreacyjno-wypoczynkowe;

Źródło: Materiały Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

Naturalną szatę roślinną miasta stanowią lasy. Łączna powierzchnia gruntów leśnych wynosi 32 ha (co stanowi 5,3% obszaru miasta). Ważne miejsce w strukturze terenów zielonych w mieście zajmują ponadto zieleńce i tereny ogólnodostępnej zieleni osiedlowej o łącznej powierzchni sięgającej 5,7 ha.

Ogólnie biorąc, stan środowiska naturalnego miasta Zawidów wykazuje istotne zróżnicowanie w zależności od poszczególnych jego komponentów. Niemniej jednak obserwowane są korzystne tendencje zmian, zwłaszcza odnośnie środowiska wodnego. Grunty pod wodami stanowią jedynie 1,2% powierzchni miasta. Obejmują one 7 ha gruntów pod wodami płynącymi.

Znaczącą część ogólnej powierzchni miasta zajmują grunty zabudowane i zurbanizowane (136 ha, co stanowi 22,4%). Ich udział w Zawidowie jest wyższy od charakteryzującego przeciętnie powiat zgorzelecki (9,6%). Tereny te obejmują m.in. tereny mieszkaniowe (46 ha), tereny przemysłowe (4 ha), inne tereny zabudowane (19 ha), tereny rekreacyjno-wypoczynkowe (12 ha) oraz tereny komunikacyjne (47 ha, w tym 35 ha zajmują drogi, a 12 ha – tereny kolejowe).

Powierzchnię Zawidowa dopełnia ponadto niewielki areał nieużytków (5 ha).

Ogólna ocena struktury wykorzystania przestrzeni sprowadza się do stwierdzenia, iż miasto Zawidów jest obszarem, w którym ziemia jest dobrem występującym w relatywnie znacznej ilości. O ile bowiem w Polsce na 1 mieszkańca przypada prawie 8100 m² powierzchni, a w powiecie zgorzeleckim – ponad 8730 m², to w Zawidowie niemal 13500 m². Zarówno zatem w aspektach ilościowych, jak i jakościowych niezbędne jest jednak podejmowanie kompleksowych działań racjonalizujących użytkowania gruntów w mieście.

DEMOGRAFICZNE ASPEKTY ROZWOJU MIASTA

Ludność i jej struktura

Potencjał demograficzny miasta oraz zmiany jego struktury - wywierają istotny wpływ na przebieg nie tylko bieżących, lecz także przyszłych zjawisk i procesów społeczno-gospodarczych. Rozmiary zaludnienia oraz jego właściwości jakościowe stymulują m.in. zakres i skalę potrzeb w sferze usług społecznych, stopień aktywności zawodowej itp.

Rozwój ludnościowy miasta Zawidów w latach 1990-2002 oraz właściwości struktury ludności według miejsca zamieszkania przedstawia tablica 2.

Tablica 2

ROZWÓJ LUDNOŚCIOWY MIASTA ZAWIDÓW W LATACH 1990-2002

Wyszczególnienie	1990	1995	2000	2002	Wskaźnik zmian 2002/1990
Ludność ogółem	4605	4880	4745	4501	97,7

Źródło: Materiały Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

W latach 1990-2002 liczba ludności w Zawidowie zmniejszyła się o ponad 100 osób, tj. o 2,3%. Wskazać przy tym należy, iż do 1995 roku obserwowana była tendencja wzrostu zaludnienia miasta. Udział ludności Zawidowa w ogólnej liczbie mieszkańców powiatu zgorzeleckiego sięga 4,7%.

Na stan i strukturę ludności wpływają bowiem w szczególności ruch naturalny oraz wędrowny, co prezentuje tablica 3.

Tablica 3

RUCH NATURALNY I WĘDRÓWKOWY LUDNOŚCI
W MIEŚCIE ZAWIDÓW W LATACH 1990 - 2002

Wyszczególnienie	1990	1995	2000	2002	Wskaźnik zmian 2002/1990
Małżeństwa	29	20	24	25	86,2
Urodzenia żywe	63	64	45	46	73,0
Zgony	42	48	45	51	121,4
Przyrost naturalny	21	16	0	-5	x
Saldo migracji	+127	+5	+1	-34	x
Na 1000 ludności:					
Małżeństwa	6,34	4,11	5,07	5,56	87,7
Urodzenia żywe	13,78	13,15	9,51	10,22	74,2
Zgony	9,19	9,86	9,51	11,33	123,29
Przyrost naturalny	4,59	3,29	0	-1,11	x

Źródło: Materiały Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

W latach 1990-1995 w Zawidowie notowany był wyraźny spadek liczby zawieranych małżeństw oraz względna stabilizacja liczby urodzeń, a z drugiej strony widoczny był wzrost liczby zgonów. W konsekwencji w okresie tym miało miejsce istotne zmniejszenie się przyrostu naturalnego. Z kolei, w latach 1996-2002 zaznacza się nie-

znaczny wzrost liczby zawieranych małżeństw, a co za tym i liczby urodzeń. Wzrasta jednak liczba zgonów.

Cechą układu ludnościowego miasta w latach 1990-2002 było stale malejące saldo przyrostu naturalnego, przyjmujące w 2002 roku ujemne wartości. Ogólnie jednak biorąc, zmniejszanie się poziomu przyrostu naturalnego ludności nie dotyczy jedynie Zawidowa. Jest to bowiem tendencja ogólnokrajowa, wynikająca z jednej strony z faktu starzenia się społeczeństwa oraz z drugiej - z różnych powodów społecznych i gospodarczych (niedostateczna opieka socjalna państwa, pogorszenie sytuacji materialnej, itp.).

Warto ponadto zauważyć, że w 2002 roku stopa przyrostu naturalnego w Zawidowie była wyższa aniżeli przeciętna w powiecie zgorzeleckim, lecz nieco niższa aniżeli w województwie dolnośląskim (odpowiednio: -1,11 wobec -1,5 i -1,0 na 1000 ludności).

Niekorzystnie (od wielu lat) kształtuje się jednak saldo ruchu wędrownego ludności. W badanym okresie widoczna jest tendencja istotnego jego zmniejszania, a w 2002 roku przyjmowało ono wartości ujemne (przewaga odpływu ludności nad jej napływem do miasta).

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku społeczność Zawidowa tworzyła 1603 gospodarstwa domowe o zróżnicowanej wielkości. Najliczniejsze są gospodarstwa 2-osobowe (389 gospodarstw, tj. 24,3% ich ogólnej liczebności) i 1-osobowe (362 gospodarstwa, tj. 22,6% ogółu). Przeciętna zaś wielkość gospodarstwa domowego w Zawidowie wynosi 2,80 osób i jest nieco większa aniżeli w województwie dolnośląskim (2,69 osób) i w powiecie zgorzeleckim (2,75 osób).

Proces stopniowego pogarszania się struktury wiekowej ludności miasta Zawidów przedstawia tablica 4.

Tablica 4

STRUKTURA WIEKU LUDNOŚCI MIASTA ZAWIDÓW W LATACH 1990 - 2002

Wyszczególnienie	1990	1995	2000	2002	Wskaźnik zmian 2002/1990
Ludność ogółem	4605	4880	4745	4501	97,7
z tego w % w wieku:					
przedprodukcyjnym	31,9	31,1	26,1	24,4	76,5
produkcyjnym	57,5	58,0	61,5	62,3	108,3
poprodukcyjnym	10,6	10,9	12,4	13,3	125,5
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	74,0	72,4	62,7	60,4	81,6

Źródło: Materiały Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

W Zawidowie w analizowanym okresie ma miejsce proces relatywnie korzystnych zmian struktury wiekowej ludności. Widoczne jest to m.in. poprzez istotny wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym (z 57,5% w 1990 roku do ponad 62% w roku 2002). Relatywnie wolniejszy jest ponadto proces starzenia się społeczności miejskiej Zawidowa. Udział ludności gminy w wieku poprodukcyjnym zwiększył się w latach 1990-2002 z 10,6% do 13,3%. Wskazać przy tym należy, iż przeciętnie w województwie dolnośląskim w końcu 2002 roku wskaźnik ten wynosił 15,3%, a w powiecie zgorzeleckim udział tej grupy ludności był także wyraźnie wyższy (14,4%).

Wskaźnik obciążenia demograficznego, będący syntetycznym miernikiem „kondycji demograficznej”, ustalony jako stosunek liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym (przed- i poprodukcyjnym) przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym w Zawidowie zmniejszył się przy tym z 74,0 w roku 1990 do 60,4 w roku 2002 i jego poziom jest wyższy od charakteryzującego przeciętnie powiat zgorzelecki (57,6) i województwo dolnośląskie (56,9). Nie jest to korzystna cecha tegoż miasta.

Spółeczność Zawidowa jest relatywnie słabiej wykształcona aniżeli przeciętnie ludność powiatu zgorzeleckiego czy regionu dolnośląskiego. Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w maju 2002 roku dowodzą bowiem, iż osoby z wyższym wykształceniem (w Zawidowie osób o tym poziomie wykształcenia jest 150) stanowią niespełna 4% ogółu ludności miasta w wieku 13 lat i więcej¹, podczas gdy w

¹ Ten przedział wieku ludności stosowany jest – zgodnie z europejskimi standardami statystycznymi – w badaniach poziomu wykształcenia.

województwie dolnośląskim udział osób z wykształceniem wyższym wynosi 9,9%, a w powiecie zgorzeleckim – 5,9%. Wykształcenie policealne i średnie posiada natomiast 32,4% mieszkańców miasta w wieku 13 lat i więcej (w regionie – 33,3%; w powiecie – 29,6%).

Struktura ludności według wieku i poziomu wykształcenia wywiera bezpośredni wpływ na poziom aktywności zawodowej mieszkańców miasta Zawidów.

Lokalny rynek pracy

Struktura zatrudnienia służy zazwyczaj do pomiaru i identyfikacji funkcji określonego obszaru. Bieżąca statystyka dostarcza niestety niepełnych danych z zakresu pracujących. Nie obejmuje się bowiem podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie. Dla zobrazowania kształtu struktury funkcjonalnej miasta Zawidów w latach 2000-2002 oraz tendencji jej zmian, w tablicy 5 przedstawiono strukturę pracujących według sekcji Europejskiej Klasyfikacji Działalności.

W latach 2000-2002 liczba pracujących w Zawidowie w podmiotach gospodarczych objętych badaniami statystycznymi zwiększyła się o 7,5% (o 46 osób). Należy jednak wskazać, że poszczególne dziedziny zatrudnienia wykazywały w okresie tym zróżnicowaną dynamikę zmian. Sektorem, w którym w latach 2000-2002 nastąpił w najwyższym stopniu wzrost liczby pracujących jest sektor przemysłowy (obejmujący następujące sekcje PKD: sekcja C – górnictwo i kopalnictwo, sekcja D – przetwórstwo przemysłowe, sekcja E – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę, sekcja F - budownictwo). W sektorze tym w badanym okresie liczba pracujących zwiększyła się z 309 do 386 (tj. o 77 osób). Niepokojącym zjawiskiem na lokalnym rynku pracy jest jednak zmniejszenie się poziomu zatrudnienia w podmiotach sektora usługowego (z 304 w 2000 roku do 272 osób w końcu roku 2002). Spadek zatrudnienia dotyczy przy tym zarówno sfery usług rynkowych (o 20 osób) jak i sfery usług nierynkowych (o 12 osób).

Tablica 5

STRUKTURA PRACUJĄCYCH WEDŁUG SEKTORÓW EKONOMICZNYCH

W MIEŚCIE ZAWIDÓW W LATACH 2000-2002

Wyszczególnienie	Pracujący ogółem	Z tego w %					
		sektor rolniczy	sektor przemysłowy	razem	sektor usługowy		
					z tego		
				usługi rynkowe	usługi nierynkowe		
WOJEWÓDZTWO	2000	642046	2,0	40,0	58,0	30,1	27,9
	2002	594805	1,9	38,7	59,4	30,8	28,6
POWIAT ZGORZELECKI	2000	25884	1,4	53,1	45,5	25,0	20,5
	2002	24669	1,4	54,9	43,7	23,1	20,6
ZAWIDÓW	2000	613	-	50,4	49,6	24,1	25,5
	2002	659	0,2	58,6	41,3	19,4	21,9

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

Struktura pracujących w układzie rodzajów działalności wskazuje także na wyraźne zróżnicowanie dziedzin zatrudnienia w mieście. Dane te potwierdzają jednak dominującą rolę sektora przemysłowego. W podmiotach tego sektora w 2002 roku zatrudnionych bowiem było niemal 59% ogółu pracujących. Znaczącą rolę w strukturze lokalnego rynku pracy odgrywają ponadto usługi nierynkowe (obejmujące następujące sekcje PKD: sekcja L – administracja publiczna i obrona narodowa, sekcja M – edukacja, sekcja N – ochrona zdrowia i opieka społeczna). W tym sektorze miejskiego rynku pracy zatrudnionych jest prawie 22% ogółu pracujących. Z sektorem usług rynkowych (obejmujących m.in. handel, hotele i restauracje, transport i gospodarkę magazynową, pośrednictwo finansowe, obsługę nieruchomości i firm) związanych jest natomiast 19,4% ogółu pracujących w mieście.

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego z maja 2002 roku wskazują, iż praca jest głównym źródłem utrzymania dla 62,8% ludności Zawidowa (przeciętnie w regionie dolnośląskim wskaźnik ten wynosi 58,5%, a w powiecie zgorzeleckim – 62,2%). Należy przy tym wskazać, że wyraźnie dominuje tu praca poza rolnictwem (utrzymuje się z niej niemal 2,8 tys. osób), gdyż praca w rolnictwie stanowi główne źródło utrzymania jedynie 26 osób w mieście. Poza pracą, istotnym źródłem utrzymania ludności Zawidowa są źródła niezarobkowe (w tym emerytury i renty). Źródła te są głównymi źródłami utrzymania dla 36,7% społeczności miejskiej (w regionie dolnośląskim – 40,1%, a w powiecie zgorzeleckim – 37,2%). Inne źródła utrzymania ludności miasta nie posiadają większego znaczenia.

Zjawisko bezrobocia stanowi we współczesnych gospodarkach różnej skali przestrzennej istotny problem gospodarczy, społeczny, a także polityczny. Bezrobocie – ogólnie biorąc - to zjawisko polegające na tym, że część ludności w wieku produkcyjnym, zdolnej do pracy i gotowej do podjęcia pracy odpowiadającej typowym warunkom występującym w gospodarce, pozostaje bez pracy pomimo podjętych poszukiwań. W mieście Zawidów bezrobocie rejestrowane jest znaczącym problemem lokalnego rynku pracy. Zagadnienie to ukazuje tablica 6.

Tablica 6

BEZROBOCIE W MIEŚCIE ZAWIDÓW W LATACH 1990 - 2002

Wyszczególnienie	31.12.1990	31.12.1995	31.12.1998	31.12.2002	30.11.2003	Wskaźnik zmian 2003/1990
Ogółem bezrobotni	143	285	212	474	481	336,4
Stopa bezrobocia (w % ludności w wieku produkcyjnym)	5,4	10,1	7,5	16,9	17,2	318,5

Źródło: Dane WUP w Wałbrzychu – Oddział w Jeleniej Górze i PUP w Zgorzelcu.

Dane byłego już Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Jeleniej Górze wykazują 143 zarejestrowanych bezrobotnych w 1990 r., lecz już 2-krotnie więcej (285) w końcu roku 1995. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w latach 1995-1998 wykazywała zaś symptomy niewielkiego spadku, a w okresie od 1999 roku znacznego wzrostu. Według stanu w końcu listopada 2003 roku na terenie Zawidowa bez pracy pozostawało 481 osób. Są to wielkości relatywnie wysokie, gdyż stopa bezrobocia liczona jako stosunek liczby bezrobotnych do ludności w wieku produkcyjnym wynosi w Zawidowie 17,2%, podczas gdy w gminach powiatu zgorzeleckiego jej poziom wynosi przeciętnie 15,7%. Należy jednak przy tym zaznaczyć, iż poziomy stóp bezrobocia liczonych jako stosunek liczby zarejestrowanych bezrobotnych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo są o ok. 6-7 pkt proc. wyższe aniżeli ustalane w odniesieniu do ludności w wieku produkcyjnym. W Zawidowie relacja ta może zatem kształtować się na poziomie przekraczającym 24%.

Bezrobocie w skali lokalnej pociąga za sobą wiele negatywnych następstw. Ogólnie można je nazwać kosztami bezrobocia i podzielić na skutki natury

ekonomicznej, społeczno-psychologicznej, politycznej, a także etyczno-moralnej, obyczajowej, prawnej. Wskazane rodzaje skutków bezrobocia obserwowane są także w mieście Zawidów.

W strukturze bezrobotnych, według stanu z końca października 2003 roku (tablica 7), niewielki jest udział absolwentów szkół różnych szczebli (17 osób, tj. 3,7% ogólnej liczby bezrobotnych). W tejże grupie bezrobotnych dominują absolwenci szkół średnich (13 osób), a zarejestrowano także 1 absolwenta szkoły wyższej.

Wśród bezrobotnych, co warto podkreślić, dominują osoby w wieku 18-24 lat (prawie 30% ogółu bezrobotnych) i 25-34 lat (niemal 26%). Większość bezrobotnych zarejestrowanych w Zawidowie, według stanu z końca października 2003 roku, posiada wykształcenie zasadnicze (39,3% ogólnej ich liczby) oraz podstawowe (35,3%). Najliczniej reprezentowane są przy tym osoby posiadające zawód sprzedawca i ślusarz. W strukturze bezrobotnych według poziomu wykształcenia relatywnie korzystną cechą jest niewielka liczba osób z wykształceniem wyższym (tylko 12 osób w końcu października 2003 roku).

W grupie bezrobotnych relatywnie duży jest udział osób pozostających bez prawa do zasiłku (w końcu listopada 2003 roku jedynie 71 spośród 481 zarejestrowanych bezrobotnych, czyli 14,8%, takie prawo posiadało). Wyznacza to oczywiście zakres zwiększonych zadań dla miejskiego ośrodka opieki społecznej.

Tablica 7

**STRUKTURA ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH
W MIEŚCIE ZAWIDÓW W PAŹDZIERNIKU 2003 ROKU**

Wyszczególnienie	Ogółem miasto		W tym kobiety	
	osoby	str. w %	osoby	str. w %
Ogółem bezrobotni	465	100,0	236	100,0
Z ogółu bezrobotnych, w wieku:				
- 15 – 17 lat	-	-	-	-
- 18 - 24 lat	139	29,9	71	30,1
- 25 - 34 lat	120	25,8	65	27,5
- 35 - 44 lat	97	20,9	50	21,2
- 45 - 54 lat	90	19,3	44	18,6
- 55 lat i więcej	19	4,1	6	2,5
Z ogółu bezrobotnych, posiadający wykształcenie:				

Wyszczególnienie	Ogółem miasto		W tym kobiety	
	osoby	str. w %	osoby	str. w %
– wyższe	12	2,6	9	3,8
– policealne i średnie zawodowe	98	21,1	65	27,5
– średnie ogólnokształcące	8	1,7	5	2,1
– zasadnicze	183	39,3	74	31,4
– podstawowe i niepełne podstawowe	164	35,3	83	35,2
Z ogółu bezrobotnych, według długości stażu pracy:				
- bez stażu	99	21,3	60	25,4
- do 1 roku	62	13,3	35	14,8
- 1 - 5 lat	107	23,0	48	20,3
- 5 – 10 lat	59	12,7	25	10,6
- 10 – 20 lat	81	17,4	46	19,5
- 20 – 30 lat	51	11,0	20	8,5
- 30 lat i więcej	6	1,3	2	0,8

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Zgorzelcu.

Należy także wskazać, iż w strukturze bezrobotnych w Zawidowie przeważają osoby ze stażem pracy wynoszącym 1-5 lat (107 osób, czyli 23,0% ogółu bezrobotnych) oraz osoby bez stażu pracy (prawie 100 osób, tj. ponad 21%). Jak dotychczas możliwości znalezienia pracy w mieście są niewielkie (ok. 420 osób, tj. ponad 90% bezrobotnych pozostaje bez pracy dłużej niż rok). Jest to problem, który winien być rozwiązany w skali miasta Zawidów w możliwie najkrótszym terminie przede wszystkim poprzez kreowanie nowych miejsc pracy, nie zaś poprzez organizowanie sezonowych robót publicznych i prac interwencyjnych.

GOSPODARKA MIASTA

Struktura gospodarki lokalnej

Transformacja ustrojowa polskiej gospodarki i skierowanie jej na drogę rynkową począwszy od 1989 roku przyniosła wiele znaczących zmian w różnych skalach przestrzennych, a w szczególności w wymiarze lokalnym. Dotyczy to również miasta Zawidów. Przemiany te obejmują między innymi zmiany form organizacyjno-prawnych prowadzenia działalności gospodarczej oraz zmiany struktury własnościowej podmiotów gospodarczych. Dla lat 1990 - 2002 prezentuje je tablica 8.

Tablica 8

**STRUKTURA ORGANIZACYJNO - PRAWNA I WŁASNOŚCIOWA
 PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH W MIEŚCIE ZAWIDÓW
 W LATACH 1990 – 2002**

Wyszczególnienie	31.12.1990	31.12.1995	31.12.2000	31.12.2002	Wskaźnik zmian 2002/1990
Podmioty gospodarcze ogółem	27	145	256	225	833,33
z tego:					
Sektor publiczny	13	11	12	9	69,2
- przedsiębiorstwa państwowe i komunalne	3	2	7	5	166,7
- inne jednostki	10	9	5	4	40,0
Sektor prywatny	14	134	244	216	prawie 15,5- krotnie
- spółki prawa handlowego	-	3	8	8	x
- osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	12	127	205	177	ponad 14,5- krotnie
- inne jednostki	2	4	31	31	15,5- krotnie

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

Lata 1990-2000 charakteryzują się w Zawidowie poważnym wzrostem przedsiębiorczości. Odzwierciedleniem znacznego wzrostu aktywności ekonomicznej lokalnej społeczności jest niemal 9,5-krotny wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. O ile w końcu 1990 roku na terenie miasta funkcjonowało jedynie 27 podmiotów gospodarczych (w tym 13 przynależnych do sektora publicznego), to w 1995 roku było ich już 145, a w końcu 2000 roku – 256, z czego ponad 95% stanowiły podmioty sektora prywatnego.

W latach 2001-2002 widoczne jest jednak zmniejszanie się liczby podmiotów gospodarczych w mieście, co może być symptomem pogorszenia się sytuacji gospodarczej Zawidowa. W końcu 2002 roku w mieście zarejestrowanych było 225 podmiotów gospodarczych, w tym 96% stanowiły podmioty sektora prywatnego. W sektorze tym dominują firmy osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W końcu 2002 roku zarejestrowanych było 177 firm tego typu, podczas gdy 12 lat wcześniej było ich jedynie 12. Oznacza to zatem prawie 15-krotny wzrost ich liczebności w

tymże okresie. W sektorze prywatnym wyraźny wzrost dotyczy ponadto liczby zarejestrowanych spółek prawa handlowego. Na uwagę zasługuje także funkcjonowanie w tym sektorze 6 spółek z udziałem kapitału zagranicznego.

Miernikiem przedsiębiorczości lokalnej społeczności w okresie transformacji gospodarki jest zwykle liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych przypadająca na każdy tysiąc ludności miasta. W Zawidowie poziom tegoż wskaźnika jest jednak wyraźnie niższy od przeciętnego w powiecie zgorzeleckim i w województwie dolnośląskim i wynosi niespełna 50 (w powiecie – 78, a w regionie – prawie 102).

Obraz specyfiki gospodarki lokalnej w Zawidowie znajduje swe odzwierciedlenie także w strukturze podmiotów gospodarczych według rodzajów prowadzonej działalności. Zagadnienie to przedstawia tablica 9.

W strukturze podmiotów gospodarczych w mieście Zawidów, według stanu z końca 2002 roku, dominuje działalność prowadzona w sekcji G, tj. handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego. Podmioty zarejestrowane w tej sekcji stanowią ponad 39% ogółu jednostek gospodarczych prowadzących działalność na terenie miasta, choć ich udział w analizowanym okresie wykazywał tendencję malejącą (w końcu 1995 roku – 44,1%).

Tablica 9

STRUKTURA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH W MIEŚCIE ZAWIDÓW
W LATACH 1995 - 2002

Wyszczególnienie	31. 12. 1995		31. 12. 2000		31. 12. 2002	
	liczba	str. w %	liczba	str. w %	liczba	str. w %
Podmioty gospodarcze ogółem	145	100,0	256	100,0	225	100,0
w tym w sekcji EKD (PKD):						
- A - rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	2	1,4	12	4,7	6	2,7
- D - przetwórstwo przemysłowe	13	9,0	14	5,5	12	5,3
- F - budownictwo	10	6,9	21	8,2	19	8,4
- G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	64	44,1	110	43,0	88	39,1

Wyszczególnienie	31. 12. 1995		31. 12. 2000		31. 12. 2002	
	liczba	str. w %	liczba	str. w %	liczba	str. w %
- H - hotele i restauracje	11	7,6	9	3,5	9	4,0
- I - transport, gospodarka magazynowa i łączność	14	9,7	28	10,9	24	10,7
- J - pośrednictwo finansowe	4	2,8	6	2,3	8	3,6
- K - obsługa nieruchomości, wynajem, nauka i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	10	6,9	25	9,8	28	12,4
- M - edukacja	3	2,1	3	1,2	5	2,2
- N - ochrona zdrowia i opieka społeczna	2	1,4	6	2,3	7	3,1
- O - pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna	10	6,9	17	6,6	15	6,7

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

Pozostałe rodzaje działalności reprezentuje znacznie mniejsza liczba podmiotów gospodarczych. Niemniej jednak na uwagę zasługuje rola podmiotów gospodarczych prowadzących działalność klasyfikowaną w sekcji K - Obsługa nieruchomości, wynajem, nauka i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej (jest ich 28, tj. 12,4% ogółu zarejestrowanych jednostek) oraz w sekcji I - Transport, gospodarka magazynowa i łączność (24 podmioty, czyli 10,7% ogólnej ich liczby w mieście).

W latach 1995-2002 liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w Zawidowie – ogólnie biorąc - zwiększyła się. Warto przy tym nadmienić, że dziedzinami najdynamiczniej rozwijającymi się w mieście (pod względem liczby podmiotów gospodarczych) są:

- ochrona zdrowia i opieka społeczna (ponad 3-krotny wzrost liczebności podmiotów);
- obsługa nieruchomości, wynajem, nauka i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej (niemal 3-krotny wzrost);
- rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo (3-krotny wzrost);
- pośrednictwo finansowe (2-krotny wzrost);
- budownictwo (niemal 2-krotny wzrost).

Wśród natomiast aktywności, w których widoczny jest spadek zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wymienić należy przede wszystkim prowadzenie hoteli i restauracji (sekcja H). Nie sposób tego połączyć z proturystycznym nastawieniem miasta Zawidów.

Działalność produkcyjna i budowlana

Zawidów posiada dogodne warunki dla rozwoju działalności produkcyjnej. Decydują o tym przede wszystkim atuty lokalizacyjne i wysoka dostępność komunikacyjna. O strukturze prowadzonej na terenie miasta działalności w tym zakresie informują dane zawarte w tabelicy 10. Uwzględniono w niej podmioty gospodarcze zarejestrowane w sekcji C (górnictwo i kopalnictwo), w sekcji D (działalność produkcyjna) oraz w sekcji F (budownictwo).

W latach 1995-2002 w Zawidowie nastąpił rozwój sektora działalności przemysłowej i budowlanej. O ile w 1995 roku w mieście tym funkcjonowały 24 podmioty gospodarcze, to w końcu roku 2002 było ich już 32 (a w 2000 roku – 36). W sektorze tym w 2002 roku pracowało 58,6% ogółu zatrudnionych w mieście.

Tablica 10

STRUKTURA DZIAŁALNOŚCI PRODUKCYJNEJ I BUDOWLANEJ W MIEŚCIE ZAWIDÓW W LATACH 1995-2002

Wyszczególnienie	Zarejestrowane podmioty gospodarcze			
	1995	2000	2002	2002/1995
Razem jednostki sektora przemysłowego i budowlanego	24	36	32	133,3
w tym według rodzaju działalności:				
- górnictwo i kopalnictwo (sekcja C)	1	1	1	100,0
Sektor publiczny	-	-	-	x
Sektor prywatny	1	1	1	100,0
- działalność produkcyjna (sekcja D)	13	14	12	92,3
Sektor publiczny	2	1	1	50,0
Sektor prywatny	11	13	11	100,0
- budownictwo (sekcja F)	10	21	19	190,0
Sektor publiczny	-	-	-	x
Sektor prywatny	10	21	19	190,0

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

Podmioty gospodarcze prowadzące działalność produkcyjną w Zawidowie wykazują istotne zróżnicowanie branżowe. Duże znaczenie w strukturze tejże działalności odgrywają: Fabryka Maszyn „FAMAZ” s.c. oraz Zakłady Odzieżowe „ZAWITEX” sp. z o.o.

Budownictwem w Zawidowie zajmuje się 19 podmiotów gospodarczych przynależnych do sektora prywatnego. Są to głównie podmioty osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Dążność do dalszego lokalnego rozwoju gospodarczego wymaga umiejętnego przygotowania, a następnie dysponowania zestawem odpowiednich instrumentów (środków i sposobów oddziaływania). Zestaw ten tworzą zarówno instrumenty planistyczne jak i instrumenty podatkowe, finansowe, kapitałowe i rynkowe (m.in. w zakresie własności terenów). Środki materialnego kształtowania przestrzeni uchodzą za jedno z najskuteczniejszych spośród narzędzi polityki gospodarczej i przestrzennej w skali lokalnej. Ich skuteczność wynika z faktu, iż podmioty gospodarcze chętnie odnoszą się do tzw. korzyści zewnętrznych lokalizacji. Korzyści te są zaś w znacznej mierze skutkiem odpowiedniej materialnej organizacji przestrzeni, ułatwiającej budowę oraz funkcjonowanie urządzeń produkcyjnych i usługowych.

Lokalne władze samorządowe od lat wywiązują się należycie z funkcji inicjatora i koordynatora działalności gospodarczej realizowanej na terenie miasta. Rosnąca rola sektora prywatnego wzmagają jednak konieczność systemowego opracowania i racjonalnego wdrażania instrumentów lokalnej polityki gospodarczej (lokalizacje, zbrojenie terenów, czynsze, opłaty, podatki lokalne) ukierunkowanych na dalsze pobudzanie tejże działalności.

Rolnictwo

W Zawidowie – mimo miejskiego statusu - widoczne są predyspozycje do typowej specjalizacji rolniczej. Decydują o tym zarówno istniejące warunki naturalne (jakość gleb), po części klimatyczne, jak i struktura użytkowania gruntów.

Pod względem rolniczym rejon miasta zaliczany jest do terenów rolniczo-paszowiskowych. Warunki glebowe charakteryzuje przewaga gleb brunatnych i pylastych,

głównie III i IV klasy bonitacyjnej. Warunki klimatyczne zaś (stosunkowo korzystny okres wegetacyjny) i niewielkie nachylenia terenów dodatkowo zwiększają rolniczą przydatność gruntów i preferują specjalizację zbożową (kompleks pszenno-żytni) i paszową.

Jakość gruntów ornych mieści się w zasadzie między III a VI klasą wartości bonitacyjną (na terenie miasta nie występują użytki rolne mieszczące się w I i w II klasie bonitacyjnej). W klasie III znajduje się ok. 42% użytków rolnych miasta. W tej klasie mieszczą się gleby o przeciętnych właściwościach fizycznych i chemicznych, na których osiągane są przeważnie wysokie plony żyta i ziemniaków oraz średnie plony pszenicy, jęczmienia, buraków cukrowych, koniczyn i warzyw. Większy udział mają jednak grunty IV klasy bonitacji (ponad 43% ogólnej powierzchni użytków rolnych) charakteryzujące się średnią jakością gleb przydatnych głównie do uprawy żyta i ziemniaków. W klasach V i VI sklasyfikowano zaś ok. 14% użytków rolnych. Są to gleby słabe, a przydatne przede wszystkim do uprawy żyta i łubinu, a także pod zalesienie.

Struktura użytkowania gruntów w Zawidowie kształtuje się nieco odmiennie niż przeciętnie w powiecie zgorzeleckim. Miasto ma przede wszystkim wyraźnie większy niż przeciętny w powiecie udział ziem zagospodarowanych rolniczo (67,4% ogółu powierzchni stanowią użytki rolne, a w gminach powiatu 39,3%, czyli o ponad 28 pkt. proc. mniej). Ponadto użytki rolne wykorzystane są w Zawidowie odmiennie aniżeli przeciętnie w skali całego powiatu. Większy udział (o 3,1 pkt. %) mają łąki i grunty orne (o 1,6 pkt. %), mniejszy zaś (o 3,2 pkt. %) niż w powiecie zgorzeleckim jest udział pastwisk i sadów (o 0,6 pkt. %).

Ekonomiczne właściwości gospodarki rolnej w mieście wynikają po części z cech strukturalno-organizacyjnych. Istotną część gruntów to własność indywidualna rolników (ponad 37% powierzchni użytków rolnych). Gospodarstwa te są jednak rozdrobnione, słabo wyposażone w środki produkcji, nastawione na wielokierunkowy, naturalny typ gospodarowania.

Areał gruntów rolnych w gospodarce indywidualnej w mieście wykorzystywany jest w przeważającej części pod zasiew zbóż. Ponad 60% powierzchni gruntów rolnych obsiewa się zbożami podstawowymi (w tym głównie żytem i pszenicą, a w mniej-

szym stopniu owsem). W mieście zlokalizowany jest magazyn zbożowy (prowadzony przez Stowarzyszenie Producentów Rolnych). Drugim, pod względem obszaru, rodzajem upraw są ziemniaki. Mniejszą, choć relatywnie istotną, rolę w Zawidowie odgrywa produkcja zwierzęca.

Wyniki gospodarowania w rolnictwie miejskim kształtują się na poziomie zapewniającym na ogół jedynie samozaopatrzenie się użytkowników gospodarstw rolnych. Na wyniki gospodarowania w rolnictwie miasta wpływa z jednej strony poważnie krytyczna sytuacja ekonomiczna rolnictwa, a z drugiej - aktualnie wyraźnie zróżnicowane warunki opłacalności poszczególnych dziedzin rolnictwa.

Handel, gastronomia i usługi bytowe

Aktywnością gospodarczą towarzyszącą wszelkim procesom wytwórczym jest działalność handlowa. Podobnie jak w przypadku działalności produkcyjnej, podmioty gospodarcze łączą niejednokrotnie działalność handlową, usługową i produkcyjną.

Wielopłaszczyznowy wpływ transformacji gospodarczej ujawnia się tym, iż niemal całość placówek handlowych, gastronomicznych i usług bytowych opiera się na zasadach rynkowych i prywatnej działalności. Dotyczy to także sytuacji w Zawidowie.

Rozmieszczenie placówek handlu detalicznego na terenie miasta jest równomierne. W 2002 roku w Zawidowie działalność handlową prowadziło 49 sklepów. W rodzajowej strukturze detalicznych placówek handlowych dominują natomiast sklepy spożywcze różnych branż (ogólnej, mięsnej, warzywniczo-owocowej), uzupełniane niekiedy przez sprzedaż artykułów przemysłowych (w tym higieny osobistej i gospodarstwa domowego). Sieć punktów sprzedaży detalicznej w mieście uzupełnia stacja paliw. W Zawidowie brak jest jednak zorganizowanego targowiska miejskiego.

Na terenie miasta Zawidów funkcjonuje obecnie ponad 10 zakładów gastronomicznych. Pozytywnymi cechami przemian w zakresie gastronomii w mieście jest pojawienie się sieci różnych małych zakładów gastronomicznych świadczących szeroki wachlarz usług. Są to zatem małe kawiarenki, drink-bary, pijalnie piwa, punkty gastronomiczne typu fast food, itp.

Także struktura placówek usług bytowych dla ludności wykazuje pewne dysproporcje wynikające - jak się wydaje - przede wszystkim z uwarunkowań rynkowych. Zakres świadczonych usług nie jest jednak szeroki i różnorodny.

Turystyka i rekreacja

Atrakcyjne położenie geograficzne, urozmaicone ukształtowanie terenu i dostępność komunikacyjna tworzą wysokiej rangi warunki dla rozwoju turystyki w Zawidowie. Konieczne jest jednak odpowiednie wyposażenie miasta w urządzenia infrastruktury turystycznej i paraturystycznej.

Baza noclegowa stanowi podstawę turystyki pobytowej, lecz w Zawidowie widoczny jest jej wyraźny niedorozwój. Bazę tę w 2003 roku stanowi bowiem jedynie część hotelowa przygranicznej placówki gastronomicznej.

Rynkowe oddziaływanie w sferze turystyki wiąże się ściśle z systemem odpowiedniej informacji turystycznej. Jak dotychczas, w mieście nie funkcjonuje placówka ukierunkowana na promocję turystyczną (w tym działalność reklamową) i doradztwo dla turystów.

W Zawidowie zlokalizowanych jest wiele atrakcyjnych obiektów zabytkowych mogących być przedmiotem bardziej intensywnej penetracji turystycznej. Do obiektów tych należy w szczególności zaliczyć Stare Miasto (z zespołem domów przyrynkowych z XVIII i XIX wieku), zespół parkowo-leśny Góra Zamkowa, zespół rezydencjonalny Ostróżno oraz obiekty sakralne (w tym kościół p.w. św. Józefa). Nadmienić przy tym należy, iż wskazane obiekty i tereny zabytkowe wymagają intensywnych prac renowacyjnych i rewitalizacyjnych.

Przez miasto przebiegają szlaki turystyki pieszej. Zróżnicowane ukształtowanie obszaru miasta sprzyja także uprawianiu turystyki rowerowej. Rozbudowy wymaga jednak sieć ścieżek rowerowych w mieście i ich włączenie w międzynarodowy układ tras czeskich i niemieckich. W bliskim sąsiedztwie miasta znajduje się zbiornik wodny o funkcjach rekreacyjnych (Niedów na rzece Witka o powierzchni 1,8 km²) Ponadto nieopodal miasta wyznaczono przebieg Drogi Śródsudeckiej stanowiącej szczególnie atrakcyjną krajobrazowo turystyczną trasę samochodową.

Perspektywy istotnego wzrostu roli turystyki w gospodarce miasta oraz charakter wymagań co do jakości świadczonych usług wzmagają konieczność rozwoju sieci obiektów noclegowych o zróżnicowanym standardzie usług. Nie ulega bowiem wątpliwości, że turystyka jest jedną z szans dalszego rozwoju miasta Zawidów.

INFRASTRUKTURA OSADNICZA

Gospodarka wodno-ściekowa

Początki budowy miejskiego systemu gospodarki wodno-ściekowej sięgają 1910 roku.

Zawidów zasilany jest w wodę z ujęcia głębinowego (czwartorzędowy poziom wodonośny). Z ujęcia tego zaopatrywane są ponadto pobliskie miejscowości wiejskie przynależne do gminy Sulików (Stary Zawidów, Skrzydlice, Wrociszów Górny).

Sieciowy system zasilania ludności w wodę obejmuje niemal całe miasto Zawidów (z sieci wodociągowej korzysta, według stanu z końca 2002 roku, 93,8% mieszkańców). Tylko niewielkie rejony miasta (Ostróżno) zaopatrywane są w wodę ze studni indywidualnych. Zagadnienie sieciowych dostaw wody i odprowadzania ścieków z miasta Zawidów przedstawia tablica 11.

Tablica 11

WYPOSAŻENIE MIASTA ZAWIDÓW W WODOCIĄGI I KANALIZACJĘ W LATACH 1990-2002

Wyszczególnienie	Wodociągi			Kanalizacja		
	długość sieci rozdzielczej w km	połączenia do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	woda dostarczona gospodarstwom domowym w dam ³	długość sieci rozdzielczej w km	połączenia do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	ścieki odprowadzane kanalizacją w dam ³
1990	10,7	612	233,4	7,7	.	.
1995	11,9	631	254,9	10,5	27	69,0
2000	12,0	643	182,9	16,2	184	158,3
2002	12,0	647	177,0	16,2	187	127,4
2002/1990	112,1	105,7	75,8	210,4	x	x

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych US we Wrocławiu.

W latach 1990-2002 na terenie Zawidowa nastąpił wyraźny wzrost długości rozdzielczej sieci wodociągowej. W końcu 2002 roku wynosiła ona 12,0 km (wobec 10,7 km w roku 1990). Stąd też stan techniczny sieci wodociągowych w mieście oceniany jest na ogół jako dobry. Znaczna część wodociągów pochodzi jednak sprzed 1940 roku, a stan tychże sieci i urządzeń budzi poważne zastrzeżenia (mimo wymiany głównych rurociągów zasilających w latach 1965-1970). Niezbędne staje się prowadzenie rozległych prac remontowych i modernizacyjnych. W badanym okresie zwiększyła się liczba połączeń do budynków mieszkalnych, od roku 1995 obserwuje się jednak wyraźny spadek zużycia wody przez gospodarstwa domowe. O ile zużycie to w 1995 roku wynosiło 254,9 dam³, to w 2002 roku gospodarstwa domowe w mieście zużyły 177,0 dam³, czyli o niemal ¼ mniej.

Usługi kanalizacyjne świadczone są przy wykorzystaniu istniejących urządzeń sieciowych oraz transportu specjalnego do wywozu ścieków ze zbiorników przydomowych. W Zawidowie ścieki płynne ze znacznego obszaru miasta usuwane są poprzez system sieci kanalizacyjnych. Jest to na ogół kanalizacja ogólnospławna pochodząca sprzed 1945 roku. Układ ten jest przebudowywany w kierunku funkcjonalnego wyodrębnienia odcinków sieci na ścieki bytowo-gospodarcze (kanalizacja sanitarna) i na wody opadowe (kanalizacja deszczowa). Długość rozdzielczej sieci kanalizacyjnej w mieście wynosi 16,2 km, a sieć ta w istotnej mierze zbudowana została w latach 90-tych. Jest więc siecią w większości o dobrym stanie technicznym. Widoczny jest także istotny wzrost liczby budynków mieszkalnych podłączonych do miejskiej sieci kanalizacyjnej. Stąd też z usług kanalizacyjnych korzysta obecnie ponad 86% mieszkańców (w miastach województwa dolnośląskiego z sieci kanalizacyjnej korzysta przeciętnie 90% ludności). Mieszkańcy natomiast zachodniej części miasta (m.in. Ostróżno) korzystają z indywidualnych rozwiązań gospodarki ściekowej o zróżnicowanych standardach technicznych i funkcjonalnych.

W Zawidowie funkcjonuje mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków (BIOBLOK MU) o przepustowości dobowej wynoszącej 300 m³. Jest to oczyszczalnia o przestarzałej technologii, wyraźnym przeciążeniu i ograniczonym stopniu redukcji zanieczyszczeń (zwłaszcza biogenych). W ostatnich latach w obiekcie tym oczyszczano przeciętnie ok. 400 m³ ścieków dziennie (w 2002 roku łącznie 127 dam³).

Ścieki częściowo oczyszczone odprowadzane są do Kociego Potoku. Warto nadmienić, iż w zasięgu obsługi oczyszczalni ścieków zamieszkuje ponad 53% ludności Zawidowa (przeciętnie w województwie dolnośląskim oczyszczalnie ścieków obsługują prawie 70% ludności miejskiej).

Ścieki pochodzące z rejonów nieskanalizowanych, bez oczyszczenia odprowadzane są poprzez kanalizację deszczową lub rowy melioracyjne do cieków wodnych, a częściowo dowożone są do oczyszczalni ścieków. W mieście odczuwana jest zatem pilna potrzeba nie tylko dokończenia wieloletniego procesu wodociągowania, lecz także podjęcia znaczących inwestycji w sferze kanalizacji i oczyszczania ścieków. Wskazać bowiem należy, że kompleksowość i sprawność rozwiązań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej determinuje w istotnym stopniu jakość środowiska naturalnego.

Elektroenergetyka

Miasto Zawidów posiada korzystne położenie względem głównych korytarzy zasilania w energię elektryczną. Redukcja napięcia następuje w rozdzielni w Zawidowie, skąd wyprowadzone są tory sieciowe średnich napięć oraz do stacji transformatorowych, redukujących napięcie na niskie (380 V i 220 V).

Sieć rozdzielcza średniego i niskiego napięcia na obszarze miasta, w przeważającej mierze jest siecią kablową podziemną. Stan techniczny urządzeń sieci wysokich napięć jest bardzo dobry, sieci średnich napięć - dobry (remontów wymagają zwłaszcza linie napowietrzne), zaś niskich - zadowolający (wymaga prac remontowych i modernizacyjnych). Wysoko oceniana jest pewność zasilania elektroenergetycznego miasta. Przepustowość linii elektroenergetycznych wysokich i średnich napięć nie stanowi żadnej przeszkody w rozbudowie miejskiego układu sieciowego, gotowego przyjąć większe obciążenia.

Wszyscy użytkownicy miasta mają aktualnie zapewnioną możliwość korzystania z energii elektrycznej. Nadmienić warto, iż elektryfikację Zawidowa rozpoczęto w 1914 roku. W Zawidowie wśród odbiorców pobierających energii elektrycznej na niskim napięciu zdecydowanie najliczniejszą grupę stanowią gospodarstwa domowe (1660 w końcu 2002 roku, a 1408 w roku 1990). Zużycie energii elektrycznej przez

gospodarstwa domowe, tak globalne jak i jednostkowe, zamieszkujące w mieście w latach 1990-2002 wykazuje tendencję wzrostową. O ile bowiem w 1990 roku gospodarstwa te zużyły łącznie 5071 MWh, to w 2002 roku – 3409 MWh (tj. o prawie 1/3 mniej). Zużycie tejże energii w gospodarstwach domowych na jednego mieszkańca miasta w 2002 roku wynosiło 757,4 kWh (w 1990 roku – 1174,4 kWh).

Z punktu widzenia łatwości zaopatrzenia w energię elektryczną, niewielkiego prawdopodobieństwa strat gospodarczych wywołanych przerwami w zasilaniu, teren miasta Zawidów stanowi atrakcyjne miejsce lokalizacji przemysłu, usług i osadnictwa.

Gazownictwo

Miasto Zawidów nie jest zaopatrywane w gaz sieciowy. W celach bytowych i grzewczych w mieście wykorzystuje się gaz płynny.

Ciepłownictwo

Gospodarka cieplna na terenie Zawidowa ma w przeważającej mierze zdecentralizowany charakter. Oparta jest bowiem o kotłownie lokalne oraz paleniska indywidualne. W ostatnich latach obserwuje się podejmowanie licznych przedsięwzięć o ekologicznym wymiarze. Systematycznie zastępuje się ogrzewanie konwencjonalne (węglowe) ogrzewaniem „czystym” wykorzystującym alternatywne źródła energii, tj. elektryczność, olej opałowy, gaz płynny i inne.

W mieście możliwe jest stworzenie zintegrowanego układu ciepłowniczego w oparciu o źródło ciepła o większej mocy (przy jednoczesnym rozwoju sieci ciepłych). Na terenach rozproszonej zabudowy w najbliższym okresie dominować nadal będą paleniska indywidualne, choć dla rejonów zwartej zabudowy rozważyć można budowę ekologicznych kotłowni lokalnych.

Sieć komunikacyjna

Transport kolejowy

Lokalny transport kolejowy coraz silniej wypierany jest przez transport drogowy, jako bardziej elastyczny przestrzennie i konkurencyjny w rachunku kosztów.

Przez teren Zawidowa przebiega linia kolejowa o międzynarodowym znaczeniu relacji: Węgliniec – Pieńsk - Zgorzelec – Zawidów – (Frydland – Praga). Linia ta

została zbudowana w latach 1872-1875. W okresie tym powstał także obiekt dworca kolejowego. Kolejowy transport osobowy w Zawidowie dostępny był jednak do 2000 roku, a wcześniej miasto posiadało bezpośrednie połączenia kolejowe ze Zgorzelcem, Bogatynią i Lubaniem. Wstrzymując jednak ruch na tych liniach (likwidując możliwość kolejowych powiązań przestrzennych) Dolnośląska DOKP, nawet eksperymentalne, nie sprawdziła opłacalności uruchomienia autobusów szynowych. Propozycja zastosowania takiego rozwiązania wymaga nadal wnikliwego rozważenia (m.in. na forum Związku Gmin Ziemi Zgorzeleckiej). Regularne i bezpośrednie połączenia kolejowe Zawidowa z okolicznymi (nie tylko krajowymi) ośrodkami miejskimi są bowiem jednym z czynników gospodarczej (w tym turystycznej) aktywizacji miasta. Ponadto zlokalizowane jest tu towarowe kolejowe przejście graniczne (Zawidów – Frydlant).

Transport drogowy

Sieć dróg na terenie miasta Zawidów charakteryzuje się zróżnicowanymi parametrami technicznymi. Podstawowym elementem sieci drogowej miasta Zawidów jest odcinek drogi wojewódzkiej nr 355 (Zgorzelec – Zawidów) wraz z drogowym przejściem osobowym i towarowym (Zawidów/Habartice). Droga ta posiada jednak niewłaściwe (dla intensywnego ruchu drogowego) parametry. Widoczna jest wyraźnie konieczność segregacji ruchu tranzytowego i lokalnego oraz budowy obwodowego obejścia miasta.

Sieć drogową w Zawidowie uzupełniają drogi lokalne (gminne), których długość wynosi 13 km. Zdecydowana większość tych dróg posiada nawierzchnię twardą ulepszoną (10 km, tj. 76,9% łącznej ich długości). Stan jednak nawierzchni dróg lokalnych nie jest zadowalający i wyznacza skalę zadań władz lokalnych w zakresie remontów i modernizacji.

Analizę sieci drogowej Zawidowa można także prowadzić z wielu innych punktów widzenia. Istotna wydaje się być jednak ocena układu sieci dróg pod kątem:

- współczesnych kierunków ciężarów społeczno-gospodarczych,
- możliwości powiązań z głównymi ośrodkami miejskimi regionu.

Układ drogowy w Zawidowie powstawał stopniowo w miarę narastania potrzeb, uwarunkowanych względami gospodarczymi i społecznymi różnych okresów. Główne drogi miasta stanowią połączenia umożliwiające powiązania ludności przede wszystkim z pobliskimi ośrodkami subregionalnymi – Zgorzelcem, Lubaniem i Bogatynią, których rezultatem są silne ciężenia społeczno-gospodarcze w tych kierunkach. Pomimo narastającej konkurencji indywidualnego transportu osobowego, liczba połączeń transportu osobowego jest wysoka wobec istniejącego potencjału demograficznego miasta. Podaż usług publicznych przewoźników osób, tworzy bowiem dobre warunki do dużej ruchliwości przestrzennej mieszkańców miasta, motywowanych wahadłowymi dojazdami do pracy, nauki oraz w celach turystycznych i rekreacyjnych.

Warto również zauważyć możliwość bezpośredniej (o wysokiej częstotliwości) komunikacji autobusowej Zawidowa ze Zgorzelcem, a także innymi miastami (m.in. Lubaniem i Jelenią Górą). Na tychże bowiem kierunkach odbywają się intensywne wahadłowe przemieszczenia przestrzenne motywowane podejmowaniem pracy, nauki, korzystaniem z wyspecjalizowanych usług różnego rodzaju, itp.

Łączność

Współcześnie telekomunikacja stanowi istotny czynnik rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego. Jej niedorozwój zaś traktowany jest jako jeden ze znaczących hamulców szans rozwojowych.

W latach 1990-2000 liczba abonentów telefonicznych w Zawidowie zwiększyła się z 177 do 1437, czyli ponad 8-krotnie. Na tle gmin województwa dolnośląskiego i powiatu zgorzeleckiego wskaźnik upowszechnienia telefonów, liczony jako liczba abonentów (łączy standardowych) przypadających na 1000 osób jest dla miasta korzystny. W województwie dolnośląskim w 2000 roku wskaźnik ten wynosił prawie 274, przeciętnie w powiecie zgorzeleckim – niemal 263, zaś w Zawidowie – prawie 304 (w 1990 roku na 1000 mieszkańców miasta przypadało jedynie 38 abonentów telefonicznych). Dostępność telefonii przewodowej w Zawidowie wykazuje jeden z wyższych poziomów wśród gmin powiatu zgorzeleckiego.

Na terenie miasta funkcjonuje jedna placówka świadcząca usługi pocztowo-telekomunikacyjne w standardowym zakresie.

Mieszkalnictwo

Stan zabudowy mieszkaniowej, jej wyposażenie w instalacje techniczno-sanitarne oraz rozwój budownictwa mieszkaniowego i infrastruktury komunalnej wyznaczają bezpośrednio poziom warunków zamieszkiwania ludności, pośrednio stwarzają jednak istotne możliwości dla lokalnego rozwoju gospodarczego. Rozmiary zasobów mieszkaniowych, ich stan i struktura kształtują się w mieście pod wpływem przyrostu nowych mieszkań, będącego efektem realizacji budownictwa mieszkaniowego i prac adaptacyjnych, prac remontowych i modernizacyjnych, a także ubytków substancji mieszkaniowej.

Do roku 1990 zarząd państwowymi zasobami mieszkaniowymi należał zaś do terenowych organów administracji państwowej stopnia podstawowego (o właściwości szczególnej do spraw mieszkaniowych). Dokonana zatem w maju 1990 roku komunalizacja państwowych zasobów mieszkaniowych sprowadziła się do nabycia przez gminę miejską Zawidów tej części mienia państwowego na mocy prawa. W kolejnych zaś latach rozmiary i struktura zasobów mieszkaniowych w gminie uległy dalszym zmianom, co obrazuje tablica 12.

Tablica 12

MIESZKALNICTWO W ZAWIDOWIE W LATACH 1990 - 2002

Wyszczególnienie	1990	1995	2000	2002 ^a	Wskaźnik zmian 2002/1990
OGÓŁEM					
Mieszkania	1369	1428	1432	1492	109,0
Izby	4719	4953	4975	5432	115,1
Pow. użytkowa mieszkań w m ² :					
- ogółem	78954	83367	83771	95400	120,8
- na osobę	17,8	17,8	18,4	20,9	117,4
Liczba osób na :					
- izbę	0,94	0,95	0,92	0,84	89,4
- mieszkanie	3,25	3,28	3,18	3,06	94,2
Mieszkania oddane do użytku					
- ogółem	77	-	-	2	2,6

Wyszczególnienie	1990	1995	2000	2002 ^a	Wskaźnik zmian 2002/1990
- na 1000 ludności	16,7	-	-	0,4	2,4
ZASOBY KOMUNALNE					
Mieszkania	654	586	176	148	22,6
Izby	1341	1826	506	423	31,5
Pow. użytkowa mieszkań w m ² :					
- ogółem	30912	29072	7954	6700	21,7
- na 1 mieszkanie	47,3	49,6	45,2	45,3	95,8

a – wyniki NSP 2002;

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

Zasoby mieszkaniowe w Zawidowie w końcu 2002 roku liczyły 5,4 tys. izb o łącznej powierzchni 95,4 tys. m². Przyrost substancji mieszkaniowej w latach 1990-2002 był relatywnie znaczący (o 123 mieszkania, tj. o 9%). Liczba oddawanych do użytku mieszkań w tym okresie wykazuje wyraźne wahania (w 1990 roku oddano do użytku 77 mieszkań, w roku 2002 jedynie 2 mieszkania, podczas gdy w pozostałych analizowanych latach nie notowano efektów budownictwa mieszkaniowego w mieście).

Warunki mieszkaniowe to istotny segment globalnej oceny poziomu życia mieszkańców miasta. W latach 1990-2002 w Zawidowie nastąpiła wyraźnie odczuwalna poprawa w tym zakresie. Wartości podstawowych wskaźników oceny sytuacji mieszkaniowej są jednak nadal nieco mniej korzystne od przeciętnych dla województwa dolnośląskiego i powiatu zgorzeleckiego. W 2002 roku na osobę przypadało 20,9 m² powierzchni użytkowej mieszkania (wobec 21,3 m² w regionie i w powiecie), a na każdą z izb mieszkalnych - 0,84 osoby. W mieście dominuje stara zabudowa mieszkaniowa. Ocenia się, iż tylko ok. 15% mieszkań znajduje się w budynkach wzniesionych po 1945 roku.

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku jedynie 9,9% ogółu mieszkań (148 lokali mieszkalnych) pozostawało własnością miasta (przeciętnie w województwie dolnośląskim udział tychże zasobów wynosił 22,2%, a w powiecie zgorzeleckim – 14,0%). Udziały te będą prawdopodobnie nadal wolno spadać ze

względu na wyprzedaż komunalnych lokali mieszkalnych (w 1990 roku udział zasobów komunalnych stanowił prawie 48% globalnej substancji mieszkaniowej miasta).

Gospodarowanie komunalnymi zasobami mieszkaniowymi należy w mieście Zawidów do zadań, których rozwiązanie, choć z pewnością niełatwe, jest szczególnie pilne tak z ekonomicznego jak i społecznego punktu widzenia.

Gospodarka odpadami

Masa stałych odpadów systematycznie wzrasta, na skutek rozwoju przemysłu opakowań, szybszą rotację dóbr użytkowych, braku motywacji do stosowania recyklingu, itp. W każdym czasie i miejscu emisja odpadów stałych obejmuje tzw. emisję całkowitą oraz zarejestrowaną. Rozmiary tej pierwszej nie są znane w Zawidowie. Emisja zarejestrowana obejmuje zaś masę odpadów wywożonych na zorganizowane wysypisko w Sulikowie, którego całkowita pojemność wynosi 67 tys. m³. Wysypisko to eksploatowane jest od 1992 roku. Gromadzone są tu odpady pochodzące nie tylko z Zawidowa, lecz także z terenu gminy wiejskiej Sulików. W 2002 roku na wysypisko to wywieziono łącznie 2 tys. m³ odpadów stałych. Eksploatacja wysypiska odpadów w Sulikowie przewidywana jest do roku 2005. W związku z tym niezbędne jest wdrożenie innego systemu gospodarki odpadami komunalnymi pochodzącymi z Zawidowa. Rozważenia wymagają m.in. możliwości budowy obiektu termicznej utylizacji odpadów, który pozwoliłby rozwiązać problemy gospodarki odpadami w mieście na wiele lat.

Racjonalna gospodarka odpadami komunalnymi połączona z konsekwentną likwidacją tzw. „dzikich” wysypisk jest w Zawidowie, co warto podkreślić, jednym z warunków ładu przestrzennego.

SPOŁECZNA SFERA MIASTA

Oświata i wychowanie

W dziedzinie oświaty i wychowania nastąpiły w ostatnich latach istotne przeobrażenia związane głównie z tendencjami zmian demograficznych oraz zakresem systemowej reformy.

Początkowym ogniwem procesu edukacji są placówki wychowania przedszkolnego. Ich rozwój w Zawidowie w latach 1990-2002 przedstawia tablica 13.

W latach 1990-2002 nastąpiło zmniejszenie się liczby dzieci korzystających z placówek wychowania przedszkolnego w Zawidowie. W roku 1990 opieką w dwóch przedszkolach oraz w jednym oddziale przedszkolnym przy szkole podstawowej objętych było 245 dzieci, a w roku 2002 ich liczba wyniosła 92, czyli o ponad 62% mniej. Poprawie uległy przy tym warunki opieki nad dziećmi, na które w pewnym stopniu wpływ wywarło zmniejszenie się liczebności poszczególnych oddziałów (grup). W 2002 roku każdy z oddziałów przedszkolnych w mieście liczył przeciętnie 23 dzieci. Należy wskazać, iż z usług placówek wychowania przedszkolnego w Zawidowie korzysta obecnie 53,5% ogółu dzieci w wieku 3-6 lat, podczas gdy przeciętnie w regionie dolnośląskim – 53,7%, a w powiecie zgorzeleckim – 52,2%.

Tablica 13

**PLACÓWKI WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO
W ZAWIDOWIE W LATACH 1990 - 2002**

Wyszczególnienie	1990	1995	2000	2002	Wskaźnik zmian 2002/1990
<i>Przedszkola</i>					
- liczba placówek	2	1	1	1	50,0
- miejsca	230	120	100	100	43,4
- dzieci	210	121	96	92	43,8
- oddziały	8	4	4	4	50,0
- nauczyciele pełnozatrudnieni	14	8	7	7	50,0
<i>Oddziały przedszkolne przy szkolach podstawowych</i>					
- liczba placówek	1	1	1	-	x
- dzieci	35	61	39	-	x
- oddziały	2	3	2	-	x
- nauczyciele pełnozatrudnieni	2	3	2	-	x
<i>Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na:</i>					
- 100 dzieci w wieku 3 - 6 lat	72,7	56,8	61,6	53,5	73,6
- 1 oddział	24,5	26,0	22,5	23,0	93,9
- 1 nauczyciela	15,3	16,5	15,0	13,1	85,6

Źródło: Dane US we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

Sieć placówek przedszkolnych w mieście w analizowanym okresie uległa uszczupleniu. W przedszkolu w Zawidowie ze 100 miejsc (według stanu we wrześniu 2002 roku) korzysta 92 dzieci. Każda zaś z 4 grup liczy 23 dzieci. Wskazuje to na względną adekwatność miejskiej sieci placówek wychowania przedszkolnego wobec zgłaszanych potrzeb. Potrzeby w tym zakresie wyznaczane liczbą dzieci w wieku 3-6 lat systematycznie się zmniejszają. O ile w 1995 roku w Zawidowie było 331 dzieci w wieku przedszkolnym, to w końcu 2002 roku dzieci tych było tylko 172.

W zakresie szkolnictwa podstawowego miały miejsce natomiast wielokierunkowe zmiany, które dla lat 1990-2002 zestawiono w tablicy 14. Począwszy od września 1999 roku rozpoczął się proces reformowania szkolnictwa tego szczebla i jego dostosowywania do docelowego sześcioklasowego modelu organizacyjnego.

Tablica 14

SZKOLNICTWO PODSTAWOWE W ZAWIDOWIE W LATACH 1990 - 2002

Wyszczególnienie	1990	1995	2000	2002	Wskaźnik zmian 2002/1990
<i>Szkoły podstawowe</i>					
- placówki ogółem	1	1	1	1	100,0
- uczniowie	772	813	512	472	61,1
- oddziały	27	33	19	18	66,7
- pomieszczenia do nauczania	19	23	22	16	84,2
- nauczyciele pełnozatrudnieni	30	38	24	22	73,3
<i>Uczniowie na:</i>					
- 1 oddział	28,6	24,6	26,9	26,2	91,6
- 1 pełnozatrudnionego nauczyciela	25,7	21,4	21,3	21,5	83,7
<i>Wskaźnik zmianowości nauczania</i>	1,42	1,43	0,86	1,13	79,6

Źródło: dane Urzędu Statystycznego we Wrocławiu - Oddział w Jeleniej Górze.

W latach 1990-1998 liczba uczniów Szkoły Podstawowej im. Bolesława Chrobrego w Zawidowie wykazywała niewielkie wahania (z 772 w 1990 roku do 747 w 1998 roku), zwiększyła się przy tym liczba pomieszczeń do nauczania, oddziałów (klas) szkolnych oraz liczba pełnozatrudnionych nauczycieli.

Szczególnie istotne zmiany wywołane zostały w 1999 roku koniecznością wdrażania rozwiązań reformy systemu oświaty, w tym powołaniem gimnazjalnego szczebla

kształcenia. Po tymże roku obserwuje się spadek liczby uczniów szkoły podstawowej (rok szkolny 2002/2003 rozpoczęło 472 uczniów), liczba oddziałów szkolnych i pełnozatrudnionych nauczycieli. Ogólnie biorąc, w latach 2000-2002 zwiększyła się nieco liczba uczniów przypadających na każdego pełnozatrudnionego nauczyciela (z 21,3 do 21,5), zmniejszyła się natomiast przeciętna liczebność oddziałów szkolnych. W latach 90-tych w szkole podstawowej w Zawidowie widoczny był wyraźnie problem wielozmianowości nauczania. Od roku 2000 zwiększył się jednak poziom tzw. wskaźnika zmianowości nauczania ustalony jako stosunek liczbowy oddziałów szkolnych i pomieszczeń do nauczania, który w Zawidowie przybierał w roku 2002 wartość 1,13 (w roku 2000 wynosił 0,86).

Sieć szkolnictwa podstawowego w mieście tworzy jedna placówka, dysponująca salą gimnastyczną i pracowniami komputerowymi. Szkoła nie zapewnia – ogólnie biorąc - właściwych warunków pobytu i nauczania. W budynku szkolnym bowiem mieści się także Gimnazjum Publiczne. Ponadto obiekt ten wymaga znacznych prac remontowych i modernizacyjnych.

Począwszy od roku szkolnego 1999/2000 w Zawidowie działalność edukacyjną prowadzi także Gimnazjum Publiczne. Z będących do dyspozycji 10 pomieszczeń szkolnych w roku 2002/2003 korzystało 281 uczniów (zorganizowanych w 10 oddziałów), kształconych przez 13 pełnozatrudnionych nauczycieli i kilku zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy (ogółem 3,33 etatu).

Elementem oświaty mogącym nadać miastu Zawidów ponadlokalną rangę jest natomiast szkolnictwo ponadgimnazjalne. Jeszcze kilka lat temu działalność edukacyjną w mieście prowadził zespół szkół zawodowych (tak dla młodzieży jak i dla dorosłych). Obecnie w mieście nie funkcjonuje już jednak placówka kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym, a młodzież kształci się przede wszystkim w szkołach tego szczebla zlokalizowanych w Zgorzelcu, Bogatyni i Lubaniu. Rozważenia przez władze miasta wymaga zatem utworzenie szkoły zawodowej mogącej kształcić specjalistów w zakresach zgodnych z potrzebami lokalnymi (bieżącymi i przyszłymi). Takie rozwiązania wzmocnią więzi młodzieży z miastem; są przy tym opłacalną formą inwestowania w kapitał ludzki.

Kultura i sport

Lokalną politykę kulturalną, której zadaniem jest stymulowanie rozwoju twórczości kulturalnej, upowszechnianie jej wartości, organizowanie kontaktów publiczności z działami wszystkich dziedzin sztuki i działalności kulturalnej realizuje w Zawidowie wiele instytucji.

Podstawową placówką kultury w mieście jest Ośrodek Kultury, w skład którego wchodzi również biblioteka publiczna. Ośrodek ten prowadzi edukację kulturalną i artystyczną dzieci, młodzieży i dorosłych w kilku pracowniach i kołach różnych zainteresowań.

Istotną rolę w upowszechnianiu kultury odgrywa także działalność placówek bibliotecznych. Ich stan w Zawidowie w latach 1990-2002 przedstawia tablica 15.

Tablica 15

PLACÓWKI BIBLIOTECZNE W MIEŚCIE ZAWIDÓW W LATACH 1990 - 2002

Wyszczególnienie	1990	1995	2000	2002	Wskaźnik zmian 2002/1990
- biblioteki publiczne	1	1	1	1	100,0
- księgozbiór w tys. wol.	18,2	17,2	18,1	18,8	103,3
- czytelnicy	484	647	665	704	145,5
- wypożyczenia w tys. wol.	10,3	18,2	12,0	13,6	132,0
<i>Na 1000 ludności:</i>					
- księgozbiór w wol.	3952	3528	3807	4171	105,5
- czytelnicy	105,1	132,6	140,1	156,4	148,8
<i>Wypożyczenia w wol. na:</i>					
- 1 mieszkańca	2,24	3,73	2,53	3,02	134,8
- 1 czytelnika	21,2	28,1	18,0	19,3	91,0

Źródło: dane Urzędu Statystycznego we Wrocławiu - Oddział w Jeleniej Górze.

Sieć bibliotek publicznych w Zawidowie nie uległa rozszerzeniu w latach 1990-2002. Stąd też w 2002 roku w mieście funkcjonowała jedna placówka biblioteczna. Zwiększył się jednak jej księgozbiór (o 3,3%), liczba czytelników i wypożyczeń. W końcu 2002 roku biblioteka publiczna w Zawidowie dysponowała prawie 18,8 tys. księgozbiorem, z którego korzystało ponad 700 czytelników (głównie uczniów).

W mieście, ogólnie biorąc, postępuje wzrost aktywności czytelniczej lokalnej społeczności. Na każdego mieszkańca Zawidowa w 2002 roku przypadały jednak jedynie trzy woluminy wypożyczone w bibliotece publicznej, podczas gdy przeciętnie w powiecie zgorzeleckim wyraźnie więcej (ponad 5 wol.). Nieco wyższa jest natomiast relatywna dostępność księgozbiorów dla ludności Zawidowa (4171 wol. na 1000 mieszkańców wobec 4150 wol. w powiecie). Mieszkańcy miasta mają możliwość korzystania z woluminów bibliotecznych także na miejscu (w czytelni). Ta forma kontaktu z księgozbiorem bibliotek publicznych w ostatnich latach odgrywa coraz większą rolę w zaspokajaniu potrzeb czytelniczych, a wyraźny wzrost liczby wypożyczanych czasopism wykazuje coraz większy wpływ sytuacji materialnej ludności na powszechność i zakres uczestnictwa w życiu kulturalnym.

Umowną miarą „jakości” księgozbiorów bibliotecznych jest wskaźnik częstotliwości korzystania z ich woluminów w ciągu roku (relacja ilościowa wypożyczeń i księgozbioru). Sytuacja w Zawidowie przedstawia się pod tym względem wyraźnie gorzej aniżeli przeciętnie w powiecie zgorzeleckim. O ile bowiem każdy wolumin placówek bibliotecznych powiatu w 2002 roku wypożyczany był 1,29 raza, to w mieście jedynie 0,72 raza. Ogólnie biorąc, czytelnictwo nadal pozostaje jednym z najważniejszych elementów zainteresowań kulturalnych lokalnej społeczności.

W Zawidowie od lat nie prowadzi działalności kino stałe. Funkcjonująca w mieście jeszcze w 1990 roku placówka dysponowała 288 miejscami na widowni.

Do obiektów, których znaczenie społeczne stale wzrasta zaliczane są natomiast różnorodne elementy infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, w tym boiska i stadiony sportowe. Kultura fizyczna w mieście dysponuje obiektami służącymi zarówno sportowi wyczynowemu (do dyscyplin, których reprezentanci odnoszą szczególne osiągnięcia zaliczyć należy piłkę nożną, zapasy, boks, tenis stołowy), jak i szeroko rozumianej rekreacji. Odczuwany jest jednak wyraźnie brak ogólnodostępnej, pełnowymiarowej hali sportowej, mogącej stać się miejscem nie tylko dla spotkań sportowych, lecz również dla wielu różnych imprez kulturalnych.

Ogólnie biorąc, w Zawidowie widoczne jest stopniowe odchodzenie od domocentrycznego stylu życia ludności. Mieszkanie staje się w mniejszym, aniżeli

kilka lat wcześniej, stopniu miejscem wspólnej konsumpcji kulturalnej, rozrywki i rekreacji. Fakt ten uwzględniany powinien być w trakcie formułowania programów imprez kulturalnych i sportowych.

Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Placówki ochrony zdrowia ukierunkowane są na zaspokajanie szczególnie odczuwanych potrzeb. Stąd też ich rozmieszczenie, dostępność, wyposażenie w niezbędny sprzęt medyczny oraz standard oferowanych przez nie usług determinują w istotnym stopniu poziom warunków życia lokalnych społeczności.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna w mieście realizowana jest przez jedną przychodnię rejonową podległą samorządowi miejskiemu. Zapewnia ona opiekę podstawową. Ponadto elementem sieci tychże placówek jest gabinet indywidualnej praktyki stomatologicznej.

W zakresie natomiast leczenia zamkniętego ludność Zawidowa obsługiwana jest przez Szpital Powiatowy w Zgorzelcu.

W kompleksowej opiece zdrowotnej istotną rolę odgrywa oddział pomocy doraźnej. Placówki te świadczą usługi w nagłych zachorowaniach i wypadkach, oferując pomoc medyczną również w ambulatorium i realizują przewozy chorych do placówek leczenia specjalistycznego. Niestety w Zawidowie nie funkcjonuje - jak dotychczas - placówka tego typu (dysponująca m.in. karetką sanitarną).

Dostępność, zakres i jakość usług otwartej i zamkniętej opieki zdrowotnej pozostaje w ścisłym związku z liczebnością i kwalifikacjami personelu służby zdrowia. Dostępność personelu medycznego w Zawidowie jest wyraźnie niższa aniżeli przeciętnie w skali powiatu zgorzeleckiego i województwa dolnośląskiego.

W Zawidowie funkcjonuje ponadto jedna prywatna placówka apteczna. Obsługuje zatem ok. 4,5 tys. mieszkańców, podczas gdy na placówkę tego rodzaju w powiecie zgorzeleckim przypada przeciętnie niespełna 4 tys. ludności.

Nie ulega jednak wątpliwości, iż kształtując lokalną sieć placówek ochrony zdrowia należy brać pod uwagę nie tylko poziom dostępności jej usług, lecz także ich jakość, częstotliwość i powszechność zgłaszanych potrzeb oraz względy ekonomiczne.

O ile bowiem wzrost częstotliwości i powszechności korzystania z usług oraz wyższa ich dostępność wskazują na potrzebę bardziej równomiernego rozmieszczenia placówek w tym zakresie, to z drugiej strony, względy ekonomiczne i jakość świadczeń przemawiają za optymalną ich koncentracją w większych miastach.

Instytucje pomocy społecznej mają za zadanie udzielanie wsparcia ze środków publicznych osobom i gospodarstwom domowym, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Jednostką realizującą zadania własne i zlecone przez administrację rządową w zakresie pomocy społecznej w Zawidowie jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

W 2002 roku pomocą społeczną objętych było 169 mieszkańców miasta Zawidów. Podobna skala pomocy społecznej notowana była także w latach ubiegłych. Najczęstszymi powodami korzystania z różnych form pomocy społecznej są bezrobocie, alkoholizm, upośledzenie fizyczne bądź umysłowe, wielodzietność czy też potrzeba ochrony macierzyństwa. Istotnymi przyczynami uzasadniającymi przyznawanie świadczeń pomocy społecznej są ponadto niepełność rodziny oraz sytuacje losowe. Rodziny mieszkańców miasta, którym przyznano w 2002 roku świadczenia liczyły łącznie 478 osób. Oznacza to, iż ponad 10,6% społeczności miejskiej korzysta z pomocy społecznej udzielanej przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zawidowie.

BUDŻET LOKALNY

Dochody budżetu miasta

Układ gospodarki miasta determinuje w istotnej mierze zagadnienia kształtowania się gospodarki finansowej, możliwości zaspokojenia potrzeb ludności, działalność inwestycyjną, itd. Szczególną rolę w tym zakresie odgrywa poziom i struktura dochodów budżetu lokalnego. Rozmiary i układ dochodów budżetowych wywierają bowiem istotny wpływ na kształt polityki prowadzonej przez lokalne władze samorządowe oraz stan gospodarki lokalnej. W sferze tej występują także silne sprzężenia zwrotne. Strukturę dochodów budżetu miasta Zawidów w latach 2000-2002 przedstawia tablica 16.

W latach 2000-2002 ogólne dochody budżetowe miasta Zawidów zwiększyły się (w bezwzględny wymiarze) o ponad 13%, a w 2002 roku sięgnęły wielkości ponad 6,6 mln zł.

Do najważniejszych i najbardziej wydajnych własnych źródeł dochodów budżetu miasta należą wpływy z podatku od nieruchomości (12,5% ogólnych rozmiarów dochodowej strony budżetu w 2002 roku). Relatywnie mniejsze znaczenie posiadają natomiast wpływy z podatku rolnego (w 2002 roku 23,5 tys. zł) i z podatku od środków transportowych (40,4 tys. zł), a marginalne – wpływy z opłat lokalnych.

Tablica 16

**STRUKTURA DOCHODÓW BUDŻETU MIASTA ZAWIDÓW
W LATACH 2000 – 2002**

Wyszczególnienie	2000	2002	Wskaźnik zmian 2002/2000
OGÓLEM DOCHODY (w tysiącach złotych)	5847,9	6630,9	113,39
w tym:			
I. Dochody własne	1747,2	2001,3	114,54
w tym:			
- podatek rolny	13,9	23,5	169,06
- podatek od nieruchomości	681,0	828,6	121,67
- podatek od środków transportowych	35,0	40,4	115,43
II – Udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	900,4	800,8	88,94
z tego:			
- wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych	895,4	789,1	88,13
- wpływy z podatku dochodowego od osób prawnych	5,0	11,7	234,00
III. Subwencja ogólna	2315,4	3062,6	132,27
IV – Dotacje z budżetu państwa	549,4	644,6	117,33
V – Dotacje z funduszy celowych	285,8	77,6	27,15

Źródło: Materiały Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

Istotną, choć wyraźnie malejącą, rolę w strukturze dochodowej strony budżetu miasta odgrywają ponadto udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa. W 2002 roku wpływy te stanowiły jedynie 12,1% ogólnej skali dochodów budżetu Zawidowa (w roku 2000 ich udział wynosił 15,4%). W ujęciu pieniężnym

zdecydowanie większe wpływy (w tej grupie dochodów) uzyskuje się z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych zamieszkujących na terenie miasta (w 2002 roku – prawie 790 tys. zł). Znikome są natomiast wpływy z przypadającego miastu udziału w podatku dochodowym od osób prawnych (w 2002 roku jedynie 11,7 tys. zł).

W warunkach niemożności sfinansowania wszystkich zadań ze źródeł własnych, szczególnego znaczenia nabiera układ subwencjonowania i dotowania gmin. Udział subwencji z budżetu państwa w ogólnych rozmiarach dochodów budżetu miasta Zawidów w 2002 roku wynosił prawie 46,2%. Udział ten, w porównaniu z rokiem 2000, zwiększył się wyraźnie (z 39,6%). Ponadto budżet miasta w 2002 roku dotowany był przez budżet państwa w wysokości niemal 645 tys. zł (co stanowiło 9,7% globalnych rozmiarów strony dochodowej budżetu lokalnego). Zasilanie budżetu miasta z budżetu państwa odbywa się przede wszystkim ze względu na prowadzenie szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego (subwencja oświatowa) oraz realizację zadań zleconych i powierzonych.

Ponadto relatywnie niewielką pozycją strony dochodowej budżetu Zawidowa były w 2002 roku dotacje z funduszy celowych (77,6 tys. zł, co stanowiło niespełna 1,2% ogółu dochodów miasta).

Dla ogólnej oceny „zamożności” miasta Zawidów w latach 2000-2002 ustalono poziom dochodów budżetowych przypadających na jednego mieszkańca. Ogólnie biorąc, dochody budżetu miasta w latach 2000-2002 wzrosły w stopniu wyższym aniżeli liczba ludności. W 2000 roku na każdego mieszkańca miasta przypadało 1232,44 zł, przeciętnie zaś w 2002 roku niemal 1473,50 zł (czyli o prawie 20% więcej). Należy jednak wskazać, że przeciętna dochodowość budżetów gmin województwa dolnośląskiego per capita była o prawie 250 zł wyższa. Pod tym względem gmina miejska Zawidów zajmuje relatywnie niską lokatę wśród gmin powiatu zgorzeleckiego (przeciętna dochodowość budżetów gmin powiatu wynosiła w 2002 roku niemal 1902 zł). Należy jednak wskazać, iż przestrzenne zróżnicowanie w zakresie „zamożności” gmin odpowiada, ogólnie biorąc, liczebności, strukturze i „kondycji” ekonomicznej podmiotów gospodarczych funkcjonujących na ich terenie oraz sytuacji materialnej społeczności lokalnych.

Wydatki budżetu miasta

Z zagadnieniami dochodowości budżetu miasta wiążą się bezpośrednio kierunki wydatkowania, preferencje zaspokajania potrzeb bieżących i przyszłych oraz zakres możliwości inwestowania w różnorodne elementy gospodarki lokalnej. Strukturę wydatków budżetu miasta Zawidów w latach 2000-2002 przedstawia tablica 17.

Tablica 17

STRUKTURA WYDATKÓW BUDŻETU MIASTA ZAWIDÓW W LATACH 2000-2002

Wyszczególnienie	2000	2002	Wskaźnik zmian 2002/2000
WYDATKI OGÓLEM (w tysiącach złotych)	5972,2	6466,4	108,28
w tym na:			
50 – Transport i łączność	38,8	99,9	257,47
70 – Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1166,2	501,6	43,01
74 – Gospodarka mieszkaniowa	452,9	362,6	80,06
79 – Oświata i wychowanie	2364,2	2531,1	107,06
83 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	126,7	191,0	150,75
85 – Ochrona zdrowia	52,0	57,7	110,96
86 – Opieka społeczna	738,4	905,6	122,64
87 – Kultura fizyczna i sport	31,0	58,3	188,06
91 – Administracja samorządowa	985,2	1315,2	133,50

Źródło: Materiały Urzędu Statystycznego we Wrocławiu – Oddział w Jeleniej Górze.

Struktura wydatków budżetowych w mieście Zawidów jest z jednej strony odzwierciedleniem struktury majątku komunalnego i jego stanu, a z drugiej obrazuje preferencje zaspokojenia potrzeb w zakresie poszczególnych elementów struktury gospodarki samorządowej. W mieście dominują wydatki na oświatę i wychowanie (w 2002 roku stanowiły one 39,1% ogółu wydatków), administrację samorządową (20,3%) oraz opiekę społeczną (14,0%). Istotne, co do wysokości, wydatki budżetowe w 2002 roku przeznaczane były ponadto na finansowanie zadań w zakresie gospodarki

komunalnej i ochrony środowiska (7,8%) oraz gospodarki mieszkaniowej (5,6% globalnej wielkości wydatków).

Warto także zaznaczyć, że w badanym okresie na relatywnie niskim poziomie utrzymuje się udział wydatków budżetowych przeznaczonych na finansowanie inwestycji. W 2000 roku na inwestycje przeznaczono 10,0% ogółu wydatków budżetu miasta Zawidów, a w 2002 roku wydatki inwestycyjne stanowiły niespełna 3,2%. W najbliższych latach planuje się jednak wiele przedsięwzięć inwestycyjnych. Stąd też proinwestycyjne podejście władz lokalnych przyniesie z pewnością wiele korzystnych zmian w stanie gospodarki lokalnej i przyczyni się do bardziej dynamicznego wzrostu poziomu warunków bytowych mieszkańców miasta.

1.2. WALORY I SŁABOŚCI MIASTA

Warsztaty strategiczne odbywały się w Domu Kultury w Zawidowie w dniach 14 i 21 stycznia 2004 roku, a prowadzili je: dr Marek Obrębalski - pracownik naukowy jeleniogórskiego Wydziału Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu oraz mgr Marcin Zawila z Karkonoskiej Agencji Rozwoju Regionalnego.

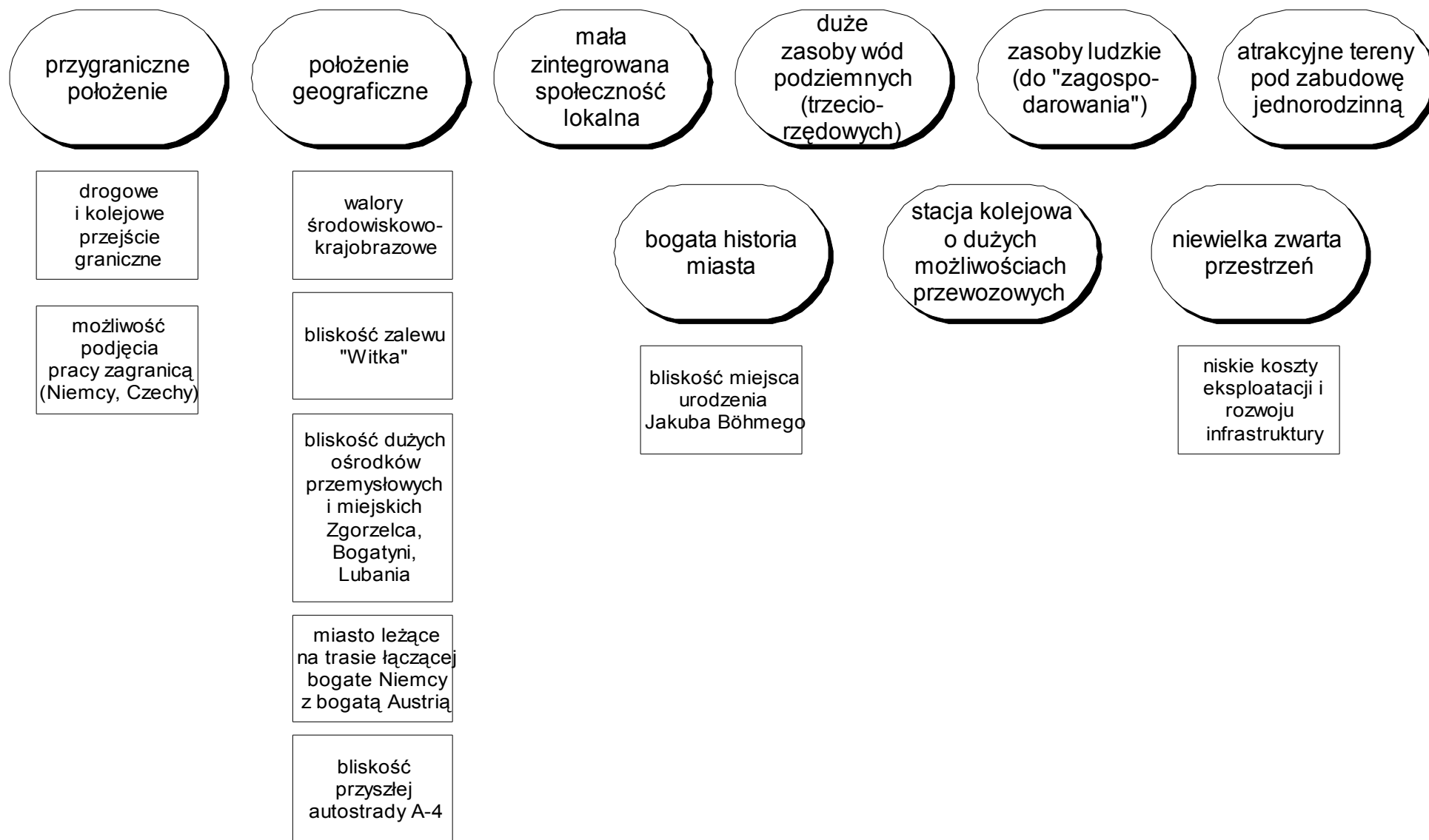
W ramach tychże spotkań zespołu „liderów lokalnych” dokonano wspólnych ustaleń w zakresie:

- identyfikacji i analizy atutów (silnych stron) miasta,
- identyfikacji problemów i zagrożeń rozwoju miasta.

Ustalenia prezentowane w tejże części opracowania są zatem wynikiem pracy zespołu „liderów lokalnych”, a także uwzględniają wyniki dokonanych przez nich konsultacji i dyskusji środowiskowych.

Ustalenie zestawu silnych stron miasta Zawidów, w aspekcie potencjalnego ich wykorzystania w przyszłym jego rozwoju, stało się zadaniem dyskusyjnym, lecz, po przedstawieniu wielu argumentów, „liderzy lokalni” wyróżnili następujące atuty miasta (rysunek 2):

Rys. 2. ATUTY MIASTA ZAWIDÓW

1. przygraniczne położenie,
2. walory położenia geograficznego,
3. mała zintegrowana społeczność lokalna,
4. duże zasoby wód podziemnych,
5. zasoby ludzkie (do „zagospodarowania”),
6. atrakcyjne tereny pod zabudowę jednorodzinną,
7. bogata historia miasta,
8. stacja kolejowa o dużych możliwościach przewozowych,
9. niewielka zwarta przestrzeń miasta.

W mieście Zawidów postrzega się także wiele słabości dotyczących różnorodnych dziedzin życia społecznego i gospodarczego. Na słabe strony miasta, jego problemy i zagrożenia zwracano szczególną uwagę podczas warsztatów strategicznych. Zdaniem „liderów lokalnych” obserwowane negatywne zjawiska i procesy stanowią bariery lub przyczyniają się do niewłaściwego rozwoju miasta Zawidów. Za najważniejsze problemy i zagrożenia rozwoju tegoż miasta uznano (rysunek 3):

1. wysokie bezrobocie;
2. skromna działalność gospodarcza i inwestycyjna,
3. nie wykorzystany potencjał usługowy i produkcyjny,
4. nieuzbrojone działki pod budownictwo,
5. nie rozwiązana racjonalnie gospodarka energetyczna miasta,
6. brak gazyfikacji miasta,
7. stara sieć wodociągowa i kanalizacyjna,
8. rezygnacja z wykorzystywania zasobów wód podziemnych,
9. zły stan mienia komunalnego;

- 10.zbyt skromny budżet miasta;
- 11.nieodpowiedni stan i zakres infrastruktury transportowej,
- 12.brak właściwej polityki transportowej państwa,
- 13.brak dostępu do zbiornika „Witka” dla mieszkańców Zawidowa,
- 14.wysokie natężenie zjawisk patologicznych;
- 15.brak bazy noclegowej,
- 16.duża migracja młodzieży,
- 17.brak rozdzielności gimnazjum i szkoły podstawowej,
- 18.brak infrastruktury dla niepełnosprawnych,
- 19.brak mieszkań socjalnych,
- 20.nieodpowiedni stan i zakres infrastruktury sportowej
- 21.nieodpowiednia współpraca z sąsiadami polskimi, czeskimi i niemieckimi,
- 22.niska świadomość ekologiczna.

Zidentyfikowane słabości, problemy i zagrożenia rozwojowe miasta są wynikiem oddziaływania wielu czynników, tak o obiektywnym charakterze (globalnym, niezależnym od działań w obrębie miasta), jak i o lokalnym charakterze (determinowanym przyczynami i poczynaniami w skali lokalnej).

Każdy z tych ogólnie określonych problemów i zagrożeń rozwojowych miasta Zawidów, przedstawionych na rysunku 3, był przedmiotem szczegółowych rozważań i dyskusji. W jej wyniku określano najważniejsze symptomy przejawiania się poszczególnych problemów oraz wskazywano na podstawowe przyczyny ich występowania w przekonaniu, iż konieczna jest ich eliminacja.

Rys. 3. PROBLEMY I ZAGROŻENIA ROZWOJU MIASTA ZAWIDÓW

Wśród przyczyn wywołujących dysproporcje i ograniczenia rozwojowe w mieście Zawidów wskazywano na:

- brak środków finansowych (w tym kapitału inwestycyjnego),
- wieloletnie zaniedbania inwestycyjne,
- niedoskonałość lokalnego instrumentarium wspierania przedsiębiorczości,
- zubożenie mieszkańców (m.in. z powodu bezrobocia),
- niska aktywność społeczna (brak zainteresowania lokalnej społeczności sprawami miasta),
- nadmierny fiskalizm państwa.

Ogólnie biorąc, prezentowane słabe i mocne strony miasta Zawidów ukształtowały się w następstwie różnorodnych prawidłowości lub nieprawidłowości rozwoju nie tylko poszczególnych elementów lokalnej struktury funkcjonalno-przestrzennej, lecz także nieodpowiedniej, zdaniem zespołu „liderów lokalnych” polityki państwa w wielu dziedzinach.

1.3. SZANSE DALSZEGO ROZWOJU MIASTA

Miasto Zawidów posiada wiele niewykorzystanych bądź uwzględnianych jedynie w znikomym stopniu możliwości rozwojowych. Do potencjałów motorycznych (szans rozwoju) zaliczono:

1. rozwój turystyki,
2. rozwój rekreacji i sportu,
3. rozwój budownictwa mieszkaniowego,
4. promocję miasta,
5. szerokie otwarcie na środki pomocowe (w tym Unii Europejskiej),
6. wykorzystanie przygranicznego położenia,
7. rewitalizację zabytkowej zabudowy Zawidowa,

8. uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej,
9. opracowanie i wdrożenie programu rozwoju małej przedsiębiorczości,
10. rozwój inwestycji,
11. dostęp do zasobów ludzkich,
12. utrzymanie „Zawitexu”,
13. rozwój międzynarodowej kolejowej komunikacji pasażerskiej,
14. budowę stacji kontenerowej na terenie obecnej stacji kolejowej,
15. wzrost poziomu wykształcenia ludności.

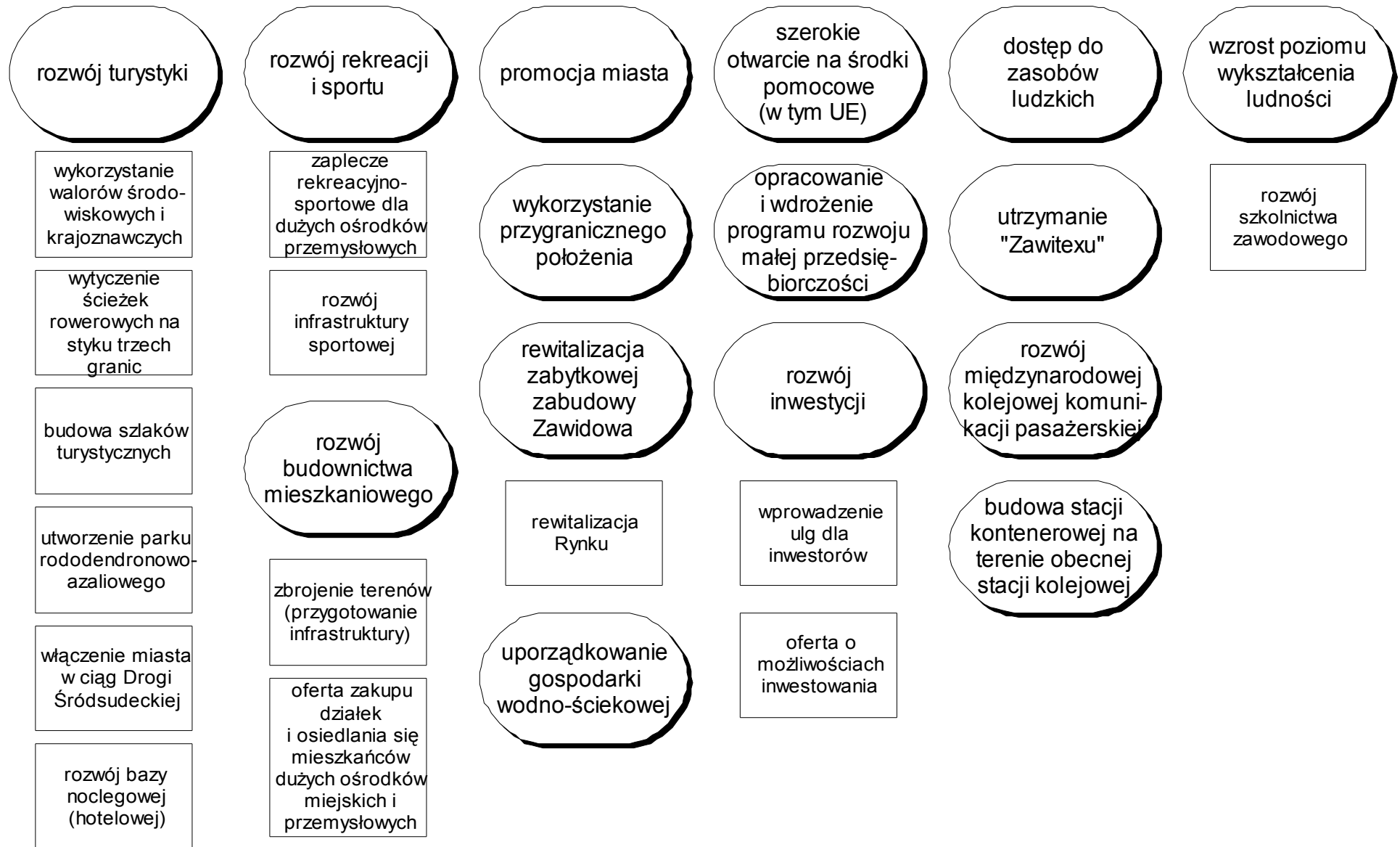
W formie graficznej szanse rozwoju miasta Zawidów ukazuje rysunek 4.

Najwięcej, szczegółowo ujętych, szans rozwojowych postrzegano w rozwoju turystyki, rekreacji i sportu. Wśród tej grupy widzianych przez zespół „liderów lokalnych” szans rozwoju miasta wskazywano: odpowiednie wykorzystanie specyficznych walorów środowiskowych i krajoznawczych, budowę ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych oraz stworzenie warunków do całorocznej rekreacji i dla uprawiania sportu. W tej grupie szans pojawiła się także interesująca propozycja utworzenia rozległego parku rododendronowo-azaliowego.

Szansy te postrzegano m.in. w związku z sąsiedztwem z dużymi ośrodkami miejskimi i przemysłowymi. Bliskość tych ośrodków tworzy bowiem szansę dalszego rozwoju funkcji sypialnianych, a wzmacniać je powinno stworzenie warunków dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego, głównie poprzez odpowiednie zbrojenie terenów i stworzenie atrakcyjnego systemu nabywania działek budowlanych.

Wiele szans dalszego rozwoju miasta Zawidów wiązano z koniecznością rozwoju przedsiębiorczości i stworzenia nowych miejsc pracy. Wzmocnieniu aktywności gospodarczej sprzyjać powinna – zdaniem „liderów miasta” – opracowanie i wdrożenie programu rozwoju małej przedsiębiorczości, wykorzystanie przygranicznego położenia oraz wzrost aktywności inwestycyjnej.

Rys. 4. SZANSE ROZWOJU MIASTA ZAWIDÓW

Szanse wielokierunkowego rozwoju miasta Zawidów związane są także z niezbędnością prowadzenia rozległej promocji (gospodarczej i turystycznej) oraz szerokim otwarciem wobec oferty finansowej programów pomocowych.

W dyskusji podkreślano również, iż istotną szansą dalszego rozwoju miasta jest rozwój lokalnej infrastruktury technicznej (w tym poprawa stanu dróg, rozbudowa sieci urządzeń gospodarki wodno-ściekowej) ściśle związany z szeroko rozumianą polityką ekorozwoju.

Szanse rozwoju miasta tkwią również odpowiednim wykorzystaniu i uaktywnieniu istniejącej infrastruktury kolejowej poprzez rozwój międzynarodowej kolejowej komunikacji pasażerskiej oraz budowę stacji kontenerowej.

Według opinii uczestników warsztatów strategicznych, istotne szanse dla rozwoju Zawidowa upatrywać należy także w kompleksowej rewitalizacji zabytkowej zabudowy miasta.

Za szczególnie istotną szansę uznano wykorzystanie wysokiej dostępności zasobów ludzkich przy jednoczesnym wzroście poziomu wykształcenia ludności.

2. STRATEGICZNE CELE ROZWOJU MIASTA ZAWIDÓW

2.1. WIZJA ROZWOJU MIASTA

Chcąc prawidłowo określić cele rozwoju miasta Zawidów niezbędne okazuje się zarysowanie wizji jego przyszłości. Zdaniem uczestników warsztatów strategicznych, powinna ona być wyrazem aspiracji społecznych i twórczym wyobrażeniem przyszłości określającym rangę i atrakcyjność miasta, a także efekty wykorzystania jego atutów i szans rozwojowych oraz efekty eliminacji lub znaczącego ograniczenia zakresu problemów i siły zagrożeń.

Aktywne uczestnictwo w warsztatach licznych przedstawicieli różnych grup wspólnoty samorządowej oraz przeprowadzona przez nich głęboka analiza stanu istniejącego, silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń rozwojowych miasta Zawidów pozwoliły na sprecyzowanie przedstawionej poniżej wizji jego przyszłości.

Dzięki konsekwentnemu ograniczaniu słabości i niedociągnięć rozwojowych oraz eliminowaniu potencjalnych zagrożeń, przy jednoczesnym wykorzystaniu wszystkich atutów i szans rozwoju tego terenu, istnieją realne szanse na urzeczywistnienie w perspektywie II dekady XXI wieku (roku 2015) następującej wizji rozwoju:

- A. *Miasto Zawidów, w nowym – po rozszerzeniu granic administracyjnych – kształcie, będzie dynamicznie rozwijającym się ośrodkiem o dominacji funkcji usługowych, w tym w szczególności funkcji turystyczno-rekreacyjnej. Rozwojowi miasta sprzyjać będzie efektywna współpraca między Burmistrzem a Radą Miasta oraz prawo miejscowe kreowane zgodnie z oczekiwaniami mieszkańców.*
- B. *Odpowiednie wykorzystanie walorów środowiska naturalnego (w tym zagospodarowanie kompleksu leśno-parkowego dla celów rekreacyjnych) sprawi, iż miasto Zawidów będzie atrakcyjnym obszarem o funkcjach turystyczno-wypoczynkowych. Rozwojowi funkcji turystyczno-rekreacyjnej sprzyjać będzie odrestaurowana zabudowa przyrynkowa, sieć ogólnodostępnych obiektów noclegowych (w tym hoteli) oraz placówek i urządzeń towarzyszących (park wodny z kompleksem basenów, pola golfowe, „sztuczna” plaża nad zalewem „Witka”,*

gastronomia, rekreacja, usługi dla turystów, itd.). Szczególną atrakcją miasta będzie rozległy park rododendronowo-azaliowy.

- C. Rozwojowi funkcji kulturalnej i rekreacyjnej miasta sprzyjać będzie odpowiednie zagospodarowanie, w tym m.in. duży, międzynarodowy ośrodek kulturalny wraz z teatrem, hala sportowa będąca integralnym elementem wielofunkcyjnego centrum rekreacyjno-sportowego, rozbudowana i odpowiednio adaptowana wieża kościoła ewangelickiego.*
- D. Atrakcyjny - w swej różnorodności – będzie rynek pracy w Zawidowie, oferujący nowe miejsca pracy i formy zatrudnienia powstałe dzięki rozwojowi sektora usług, całorocznej turystyki i rekreacji, wspieraniu małej i średniej przedsiębiorczości w dziedzinie nieuciążliwej środowiskowo produkcji oraz handlu. Wykorzystane zostaną przy tym znaczące walory przygranicznego i komunikacyjnego położenia miasta (m.in. centrum logistyczne przy dworcu kolejowym).*
- E. Materialne warunki bytu lokalnej społeczności ulegną zdecydowanej poprawie dzięki stworzeniu nowych miejsc pracy i wyraźnemu ograniczeniu zjawiska bezrobocia. Sprawi to, iż podwyższy się jakość życia mieszkańców miasta. W ślad za tym zmniejszy się wyraźnie natężenie zjawisk patologicznych.*
- F. Miasto Zawidów, dzięki konsekwentnej realizacji polityki ekorozwoju, będzie rejonem o wysokiej jakości wszystkich komponentów środowiska przyrodniczego. Wysoka jakość środowiska, poprawa ład przestrzennego i estetyki (m.in. dzięki prowadzeniu odpowiedniej polityki w zakresie gospodarki odpadami opartej o nowoczesną spalarnię odpadów, itd.), oraz uporządkowana gospodarka wodno-ściekowa stanowiąc będą istotne impulsy rozwoju wielorakich aktywności gospodarczych, w tym funkcji turystyczno-wypoczynkowej oraz nieuciążliwej ekologicznie funkcji produkcyjnej. W sferze tej postrzegane będą także niekonwencjonalne metody grzebania zmarłych (m.in. krematorium).*
- G. Standard warunków zamieszkiwania i obsługi ludności Zawidowa ulegnie zdecydowanej poprawie. Zawidów stanie się miastem w pełni przyjaznym osobom niepełnosprawnym.*

- H. *Wysokim standardem użytkowym wyróżniać się będzie infrastruktura oświaty i sportu. Jej istotnym elementem będzie nowoczesne gimnazjum, szkoła ponadgimnazjalna, międzynarodowy ośrodek szkoleniowo-dydaktyczny, stadion dostosowany do standardów obowiązujących w krajach UE.*
- I. *Infrastrukturalne warunki bytu lokalnej społeczności cechować będzie wysoka powszechność korzystania z sieci wodociągowej, kanalizacji, itd., a także dostępność wysokiej jakości usług społecznych (zdrowotnych, w tym do nowoczesnej przychodni zdrowia zapewniającej kompleksowe badania i leczenie, kulturalnych, pomocy społecznej, w tym do domu spokojnej starości, oświatowych, m.in. do nowoczesnego gimnazjum i szkolnictwa ponadgimnazjalnego, rekreacyjnych). Na wysoką jakość warunków życia w mieście składać się będzie także wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego. Wytyczone będą również atrakcyjne tereny spacerów z psami.*
- J. *Przestrzennej i funkcjonalnej integracji miasta Zawidów z otoczeniem sprzyjać będzie dworzec kolejowy o funkcjach obsługi ruchu pasażerskiego i towarowego w relacjach międzynarodowych, kontenerowa bocznicą kolejową, rozwinięta sieć lokalnych połączeń kolejowych, nowoczesna sieć dróg publicznych (w tym obwodnica o wysokich parametrach technicznych i użytkowych), funkcjonalnych chodników, ścieżek rowerowych włączonych w międzynarodową sieć oraz „przyjazna” środowisku i ludności organizacja ruchu drogowego. Szczególnym elementem wewnątrzmięskiej komunikacji będzie telewizja lokalna oraz sieć umożliwiająca cyfrową transmisję danych.*

2.2. CELE STRATEGICZNE

W wyniku rozległej dyskusji i analizy określonych uprzednio problemów i zagrożeń rozwojowych oraz atutów i szans tego terenu, sformułowano następujące cele strategiczne rozwoju miasta Zawidów:

1. wysoki poziom warunków życia mieszkańców,
2. wzrost aktywności gospodarczej,

3. wysoka jakość środowiska naturalnego.

Celom strategicznym podporządkowane są tzw. “cele operacyjne” a tym ostatnim tzw. “bieżące zadania strategiczne”. Strategia rozwoju miasta Zawidów zawiera bowiem hierarchiczną strukturę celów i wynikających z nich zadań.

2.3. CELE OPERACYJNE I ZADANIA STRATEGICZNE

Zadania strategiczne stanowią podstawę “piramidy” w hierarchicznej strukturze celów rozwoju miasta; ogniwem pośrednim są bowiem cele operacyjne, zaś “wierzchołkiem” cele strategiczne. Każde z przedstawionych i zaakceptowanych przez uczestników warsztatów zadań strategicznych jest zatem bezpośrednio ukierunkowane na realizację celów operacyjnych, a pośrednio - celów strategicznych.

Cele operacyjne w strategii rozwoju miasta Zawidów określają swego rodzaju scenariusz realizacji celów strategicznych. Wskazują one bowiem na elementy składowe zawierające się w syntetycznej formule celów strategicznych. Jako cele operacyjne rozwoju miasta Zawidów uznane zatem zostały (rysunek 5):

1. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości;
2. Likwidacja bezrobocia;
3. Rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej;
4. Poprawa wizerunku miasta;
5. Wzrost zakresu i jakości usług komunalnych;
6. Poprawa jakości lokalnej infrastruktury technicznej;
7. Zapewnienie wysokiego poziomu usług społecznych dla mieszkańców miasta;
8. Likwidacja zagrożeń ekologicznych;

Rys. 5. CELE ROZWOJU MIASTA ZAWIDÓW

CELE STRATEGICZNE

wysoki poziom warunków życia mieszkańców

wzrost aktywności gospodarczej

wysoka jakość środowiska naturalnego

CELE OPERACYJNE

rozwój lokalnej przedsiębiorczości

likwidacja bezrobocia

rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej

poprawa wizerunku miasta

wzrost zakresu i jakości usług komunalnych

poprawa jakości lokalnej infrastruktury technicznej

zapewnienie wysokiego poziomu usług społecznych dla mieszkańców miasta

likwidacja zagrożeń ekologicznych

Każde z przedstawionych i zaakceptowanych przez uczestników warsztatów zadań strategicznych jest bezpośrednio ukierunkowane na realizację celów operacyjnych a pośrednio - celów strategicznych. Łącznie wskazano 30 zadań strategicznych o różnej złożoności programowej (tablica 18). Istotnym do rozwiązania zagadnieniem było jednak niewątpliwie określenie wagi i stopnia pilności poszczególnych zadań strategicznych. W tymże celu ogół zaprezentowanych zadań podzielono na trzy grupy, a mianowicie:

- A. zadania, których wykonanie lub rozpoczęcie nastąpić winno w latach 2004-2006 (zadania wysoce pilne - priorytetowe),
- B. zadania, których realizacja lub rozpoczęcie nastąpić winno w latach 2007-2010 (zadania pilne - istotne),
- C. zadania, których realizacja lub rozpoczęcie nastąpić winno w latach 2011-2015 (2015) - (zadania mniej istotne).

Tablica 18

ZADANIA STRATEGICZNE ROZWOJU MIASTA ZAWIDÓW

L.p.	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A - LATA 2004-2006 B - LATA 2007-2010 C - LATA 2011-2015	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓŁPRACUJĄCE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ZADANIA
1.	Opracowanie i wdrożenie instrumentarium progospodarczego	A	Władze miasta;	budżet miasta;
2.	Opracowanie i wdrożenie kompleksowego programu promocji gospodarczej miasta ⇒ <i>inwentaryzacja wolnych pomieszczeń i obiektów produkcyjnych i usługowych;</i> ⇒ <i>oferta dla potencjalnych przedsiębiorców;</i> ⇒ <i>utworzenie „Punktu Jednej Wizyty” dla inwestorów w Urzędzie Miejskim;</i>	A	Władze miasta;	budżet miasta;

L.p.	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A - LATA 2004-2006 B - LATA 2007-2010 C - LATA 2011-2015	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓŁPRACUJĄCE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ZADANIA
3.	Obsada kadrowa stanowiska ds. pozyskiwania środków z UE i promocji miasta	A	Władze miasta;	budżet miasta;
4.	Tworzenie warunków do podwyższania kwalifikacji pracowników Urzędu Miejskiego	A - C	Władze miasta;	
5.	Tworzenie podstaw do aktywizacji zawodowej ludności ⇒ <i>opracowanie programu przekształceń (reorientacji) zawodowych;</i> ⇒ <i>opracowanie programu prac interwencyjnych w oparciu o POPS</i>	A - C	Władze miasta; BWO;	środki pomocowe UE - EFS; środki Funduszu Pracy
6.	Rewitalizacja Starego Miasta <i>(w tym renowacja kamieniczek Rynku)</i>	A - C	Władze miasta; prywatni inwestorzy	budżet miasta; środki inwestorów prywatnych; środki pomocowe UE - ERDF
7.	Rozszerzenie granic administracyjnych miasta	A - B	Władze miasta; władze gminy Sulików	
8.	Zwiększenie zasobu nieruchomości komunalnych poprzez przejęcie gruntów od Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa i Skarbu Państwa	A	Władze miasta;	
9.	Utworzenie Związku Małych Gmin Miejskich	A	Inicjatywa władz miasta; inne samorządy miejskie	

L.p.	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A - LATA 2004-2006 B - LATA 2007-2010 C - LATA 2011-2015	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRAKUJĄCE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ZADANIA
10.	Uruchomienie pasażerskiej międzynarodowej komunikacji kolejowej	A	Inicjatywa władz miasta; PKP; gestorzy kolei z Czech i Niemiec	budżety miasta i sąsiednich gmin; budżet powiatu; środki funduszy pomocowych
11.	Logistyczne centrum transportu kolejowo-drogowego	A - C	Inicjatywa władz miasta; inwestorzy	środki inwestorów prywatnych; środki pomocowe
12.	Kompleksowa modernizacja układu komunikacyjnego miasta ⇒ <i>modernizacja dróg miejskich wraz z chodnikami;</i> ⇒ <i>wykonanie nawierzchni chodników przy ul. Warszawskiej);</i> ⇒ <i>budowa lokalnego systemu ścieżek rowerowych i ich włączenie do istniejącego krajowego i międzynarodowego systemu;</i> ⇒ <i>budowa drogi Pułaskiego wraz z oświetleniem;</i> ⇒ <i>modernizacja ul. Kościelnej (ciąg rowerowo-pieszny);</i> ⇒ <i>egzekwowanie obowiązku dbałości o stan nawierzchni od gestorów dróg;</i> ⇒ <i>wykonanie dróg dojazdowych do pól i łąk (m.in. ul. Wilcza, droga dojazdowa do Ostróżna);</i> ⇒ <i>rozbudowa sieci telekomunikacyjnych (światłowodowych)</i>	A - B	władze miasta; inwestorzy	budżet miasta; środki funduszy celowych i pomocowych

L.p.	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A - LATA 2004-2006 B - LATA 2007-2010 C - LATA 2011-2015	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓLPRAKUJĄCE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ZADANIA
13.	Modernizacja i rozbudowa Zakładu Uzdatniania Wody ⇒ <i>rozbudowa sieci wodociągowej;</i>	A - B	władze miasta; inwestorzy	budżet miasta; środki funduszy pomocowych
14.	Uporządkowanie gospodarki ściekowej ⇒ <i>rozbudowa oczyszczalni ścieków;</i> ⇒ <i>rozbudowa sieci kanalizacyjnej;</i>	A	władze miasta; inwestorzy	budżet miasta; środki funduszy celowych (WFOŚiGW i pomocowych (PHARE)
15.	Uporządkowanie gospodarki odpadami	A	władze miasta; władze gminy Sulików	budżety miasta i gminy; środki funduszy pomocowych
16.	Uzbrojenie terenów pod budownictwo mieszkaniowe	A - B	władze miasta; inwestorzy	budżet miasta; środki funduszy pomocowych
17.	Wykonanie założeń i planu zaopatrzenia miasta w energię elektryczną, gaz i ciepło	A	władze miasta	budżet miasta
18.	Likwidacja kolizji napowietrznych sieci energetycznych (rozwój sieci kablowych)	B	władze miasta; Zakład Energetyczny – Rejon Lubań	
19.	Rozbudowa istniejącego cmentarza	A	władze miasta	budżet miasta
20.	Budowa zakładu spopielenia zwłok (krematorium)	C	władze miasta; inwestorzy	budżet miasta; środki funduszy pomocowych

L.p.	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A - LATA 2004-2006 B - LATA 2007-2010 C - LATA 2011-2015	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓŁPRACUJĄCE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ZADANIA
21.	Rekultywacja wyrobiska żwirowni	A - B	władze miasta; inwestorzy	budżet miasta; środki funduszy (GFOŚ, fundusz rekultywacji)
22.	Rozwój zagospodarowania rekreacyjnego nad zalewem „Witka” ⇒ <i>budowa przystani;</i> ⇒ <i>budowa plaży;</i> ⇒ <i>boiska do gry w piłkę;</i> ⇒ <i>obiekty małej gastronomii;</i>	A - B	władze miasta; władze gminy Sulików; inwestorzy	budżet miasta; budżet gminy Sulików; środki inwestorów prywatnych
23.	Rozwój infrastruktury i oferty turystycznej miasta ⇒ <i>utworzenie hotelu rangi europejskiej (A-B);</i> ⇒ <i>turystyka w oparciu o miejsce urodzenia Jakuba Böehme – tablica pamiątkowa, skwer, obelisk, itp. (A-B);</i> ⇒ <i>włączenie miasta w sieć szlaków turystycznych (A);</i>	A - B	władze miasta; inwestorzy prywatni; PTTK	budżet miasta; środki inwestorów prywatnych; środki funduszy pomocowych UE;
24.	Park rododendronowo-azaliowy (wzdłuż ul. Lubelskiej)	A - C	władze miasta; inwestorzy	budżet miasta; środki funduszy pomocowych

L.p.	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A - LATA 2004-2006 B - LATA 2007-2010 C - LATA 2011-2015	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓŁPRACUJĄCE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ZADANIA
25.	Rozwój bazy sportowej i rekreacyjnej w mieście ⇒ <i>opracowanie projektu i realizacja inwestycji na stadionie miejskim (wykonanie własnego ujęcia wody - A, rekultywacja płyty głównej - A, wykonanie ścian za bramkami – A, uporządkowanie trybuny i zabezpieczenie stałych siedzisk – B, odgrózenie boiska od trybun – B, remont budynku z toaletami – B, remont ogrodzenia stadionu – B, wykonanie nagłośnienia stadionu – B, wykonanie niezbędnego oświetlenia płyty głównej – B);</i> ⇒ <i>budowa kortów tenisowych przy kompleksie boisk (B-C)</i> ⇒ <i>modernizacja basenu (ogólnodostępnego) na terenie ogrodu przedszkolnego;</i> ⇒ <i>zorganizowanie lodowiska przy Ośrodku Kultury;</i> ⇒ <i>budowa crossu rowerowego na terenie Lasku Lubańskiego (A-B);</i>	A - C	władze miasta; inwestorzy	budżet miasta; środki funduszy pomocowych Totalizatora Sportowego, środki Polskiej Federacji Sportu
26.	Utworzenie Domu Spokojnej Starości <i>(lokalizacja: róg ul. Partyzantów i ul. Kopernika)</i>	A - B	władze miasta; inwestorzy	budżet miasta; środki funduszy pomocowych UE, środki organizacji pozarządowych

L.p.	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A - LATA 2004-2006 B - LATA 2007-2010 C - LATA 2011-2015	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓŁPRACUJĄCE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ZADANIA
27.	Poprawa dostępności i jakości usług zdrowotnych ⇒ <i>wzrost liczby lekarzy ogólnych, stomatologów i personelu pomocniczego;</i> ⇒ <i>utrzymanie fizykoterapii i zwiększenie zakresu świadczonych usług;</i> ⇒ <i>utrzymanie dotychczasowej formy pobierania próbek do badań laboratoryjnych;</i> ⇒ <i>wzrost zakresu usług medycznych Przychodni Zdrowia (pełny zakres usług medycznych; terapia dla osób uzależnionych; terapia dla dzieci i młodzieży;</i>	A - C	władze miasta; ZOZ Zgorzelec	środki NFZ; środki funduszy pomocowych UE, środki organizacji pożytku publicznego;
28.	Promocja miasta w sferze oświaty, kultury, rekreacji i sportu ⇒ <i>organizacja imprezy identyfikującej Zawidów;</i> ⇒ <i>organizacja imprezy charytatywnej dla Zawidowa w oparciu o jego historię, tradycje i kulturę;</i> ⇒ <i>aktywizacja kontaktów międzynarodowych w zakresie sportu, kultury i oświaty;</i>	A - C	władze miasta; szkoły; przedszkole; Ośrodek Kultury; kluby sportowe; Towarzystwo Miłośników Zawidowa; lokalne media	budżet miasta; środki funduszy pomocowych UE; środki organizacji pożytku publicznego;

L.p.	ZADANIA STRATEGICZNE	RANGA ZADANIA A - LATA 2004-2006 B - LATA 2007-2010 C - LATA 2011-2015	INSTYTUCJA REALIZUJĄCA I WSPÓŁPRACUJĄCE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ZADANIA
29.	Rozwój infrastruktury i oferty kulturalnej miasta ⇒ <i>rozbudowa Ośrodka Kultury (amfiteatr w parku; ogródek jordanowski; letnia kawiarenka);</i> ⇒ <i>rozszerzenie oferty kulturalnej (różnych form zainteresowań) dla dzieci i młodzieży;</i> ⇒ <i>amfiteatr przy „Wieży”(A-B);</i>	A - C	władze miasta; Ośrodek Kultury;	budżet miasta; środki funduszy pomocowych UE; dotacje z MENiS;
30.	Rozwój infrastruktury oświaty ⇒ <i>utworzenie zespołu szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych;</i> ⇒ <i>budowa hali sportowej przy zespole szkół (lokalizacja: ul. Zgorzelecka 48);</i> ⇒ <i>budowa lub powołanie na bazie istniejących obiektów ponadgimnazjalnego ośrodka szkolno-dydaktycznego o kierunku językowym;</i>	A - B	władze miasta; Kuratorium Oświaty; inwestorzy;	budżet miasta; dotacje z MENiS; środki funduszy pomocowych UE;

Studia badawcze prowadzone nad gospodarką miasta Zawidów, a także liczne opinie i sugestie zespołu „liderów lokalnych” zgłaszane podczas warsztatów strategicznych pozwalają sądzić, iż realizacja tegoż zbioru zadań strategicznych (przedsięwzięć) pozwoli na uruchomienie tzw. „efektu domina” w procesie rozwoju miasta Zawidów, a tym samym osiągnięcie założonych strategicznych i operacyjnych celów rozwoju lokalnego.

Każde bowiem z zadań strategicznych prowadzi do osiągnięcia przynajmniej jednego celu operacyjnego, a co za tym także i celu strategicznego. A zatem wszystkie zadania strategiczne sytuują się w obrębie scenariusza rozwoju miasta Zawidów

wyznaczonego przez strukturę celów strategicznych i operacyjnych. Zagadnienie powiązań między poszczególnymi elementami tejże hierarchicznej struktury celów i zadań strategicznych przedstawione jest w tablicy 19.

Tablica 19

**ZALEŻNOŚCI POMIĘDZY CELAMI STRATEGICZNYMI I OPERACYJNYMI
A ZADANIAMI STRATEGICZNYMI MIASTA ZAWIDÓW**

<i>Nr zadania strategicznego</i>	<i>Realizowane cele operacyjne</i>	<i>Realizowane cele strategiczne</i>
1.	○ Rozwój lokalnej przedsiębiorczości; ○ Likwidacja bezrobocia; ○ Rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej; ○ Poprawa wizerunku miasta;	○ wzrost aktywności gospodarczej; ○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców;
2.	○ Rozwój lokalnej przedsiębiorczości; ○ Likwidacja bezrobocia; ○ Rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej; ○ Poprawa wizerunku miasta;	○ wzrost aktywności gospodarczej; ○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców;
3.	○ Rozwój lokalnej przedsiębiorczości; ○ Poprawa wizerunku miasta;	○ wzrost aktywności gospodarczej;
4.	○ Wzrost zakresu i jakości usług komunalnych; ○ Poprawa wizerunku miasta;	○ wzrost aktywności gospodarczej; ○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców;
5.	○ Rozwój lokalnej przedsiębiorczości; ○ Likwidacja bezrobocia; ○ Poprawa wizerunku miasta;	○ wzrost aktywności gospodarczej; ○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców;

<i>Nr zadania strategicznego</i>	<i>Realizowane cele operacyjne</i>	<i>Realizowane cele strategiczne</i>
6.	○ Rozwój lokalnej przedsiębiorczości; ○ Rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej; ○ Poprawa wizerunku miasta; ○ Poprawa jakości lokalnej infrastruktury technicznej;	○ wzrost aktywności gospodarczej; ○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców;
7.	○ Rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej; ○ Poprawa wizerunku miasta;	○ wzrost aktywności gospodarczej;
8.	○ Rozwój lokalnej przedsiębiorczości; ○ Poprawa wizerunku miasta;	○ wzrost aktywności gospodarczej;
9.	○ Poprawa wizerunku miasta;	○ wzrost aktywności gospodarczej;
10.	○ Rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej; ○ Poprawa wizerunku miasta; ○ Poprawa jakości lokalnej infrastruktury technicznej;	○ wzrost aktywności gospodarczej; ○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców;
11.	○ Rozwój lokalnej przedsiębiorczości; ○ Likwidacja bezrobocia; ○ Poprawa wizerunku miasta; ○ Poprawa jakości lokalnej infrastruktury technicznej;	○ wzrost aktywności gospodarczej; ○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców;

<i>Nr zadania strategicznego</i>	<i>Realizowane cele operacyjne</i>	<i>Realizowane cele strategiczne</i>
12.	○ Rozwój lokalnej przedsiębiorczości; ○ Rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej; ○ Poprawa wizerunku miasta; ○ Poprawa jakości lokalnej infrastruktury technicznej;	○ wzrost aktywności gospodarczej; ○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców;
13.	○ Wzrost zakresu i jakości usług komunalnych; ○ Poprawa wizerunku miasta; ○ Poprawa jakości lokalnej infrastruktury technicznej;	○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców; ○ wzrost aktywności gospodarczej; ○ wysoka jakość środowiska naturalnego;
14.	○ Wzrost zakresu i jakości usług komunalnych; ○ Poprawa wizerunku miasta; ○ Poprawa jakości lokalnej infrastruktury technicznej; ○ Likwidacja zagrożeń ekologicznych;	○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców; ○ wzrost aktywności gospodarczej; ○ wysoka jakość środowiska naturalnego;
15.	○ Wzrost zakresu i jakości usług komunalnych; ○ Poprawa wizerunku miasta; ○ Poprawa jakości lokalnej infrastruktury technicznej; ○ Likwidacja zagrożeń ekologicznych;	○ wysoka jakość środowiska naturalnego; ○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców;
16.	○ Poprawa wizerunku miasta; ○ Poprawa jakości lokalnej infrastruktury technicznej;	○ wzrost aktywności gospodarczej; ○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców;

<i>Nr zadania strategicznego</i>	<i>Realizowane cele operacyjne</i>	<i>Realizowane cele strategiczne</i>
17.	○ Poprawa jakości lokalnej infrastruktury technicznej;	○ wzrost aktywności gospodarczej; ○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców; ○ wysoka jakość środowiska naturalnego;
18.	○ Poprawa jakości lokalnej infrastruktury technicznej;	○ wzrost aktywności gospodarczej; ○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców;
19.	○ Wzrost zakresu i jakości usług komunalnych;	○ wysoka jakość środowiska naturalnego; ○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców;
20.	○ Wzrost zakresu i jakości usług komunalnych;	○ wysoka jakość środowiska naturalnego; ○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców;
21.	○ Likwidacja zagrożeń ekologicznych;	○ wysoka jakość środowiska naturalnego;
22.	○ Rozwój lokalnej przedsiębiorczości; ○ Rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej; ○ Zapewnienie wysokiego poziomu usług społecznych dla mieszkańców miasta;	○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców; ○ wzrost aktywności gospodarczej;
23.	○ Rozwój lokalnej przedsiębiorczości; ○ Rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej; ○ Poprawa wizerunku miasta;	○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców; ○ wzrost aktywności gospodarczej;
24.	○ Rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej; ○ Poprawa wizerunku miasta;	○ wysoka jakość środowiska naturalnego; ○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców;

<i>Nr zadania strategicznego</i>	<i>Realizowane cele operacyjne</i>	<i>Realizowane cele strategiczne</i>
25.	○ Rozwój lokalnej przedsiębiorczości; ○ Rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej; ○ Poprawa wizerunku miasta; ○ Zapewnienie wysokiego poziomu usług społecznych dla mieszkańców miasta;	○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców; ○ wzrost aktywności gospodarczej;
26.	○ Zapewnienie wysokiego poziomu usług społecznych dla mieszkańców miasta;	○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców;
27.	○ Poprawa wizerunku miasta; ○ Zapewnienie wysokiego poziomu usług społecznych dla mieszkańców miasta;	○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców;
28.	○ Rozwój lokalnej przedsiębiorczości; ○ Poprawa wizerunku miasta;	○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców;
29.	○ Rozwój lokalnej przedsiębiorczości; ○ Rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej; ○ Poprawa wizerunku miasta; ○ Zapewnienie wysokiego poziomu usług społecznych dla mieszkańców miasta;	○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców; ○ wzrost aktywności gospodarczej;
30.	○ Rozwój lokalnej przedsiębiorczości; ○ Poprawa wizerunku miasta; ○ Zapewnienie wysokiego poziomu usług społecznych dla mieszkańców miasta;	○ wysoki poziom warunków życia mieszkańców;

3. ZAGADNIENIA REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU MIASTA ZAWIDÓW

3.1. ORGANIZACYJNE ASPEKTY REALIZACJI STRATEGII

Efektywna realizacja celów i zadań strategicznych jest ściśle związana z określeniem szczegółowej procedury efektywnego postępowania różnych podmiotów lokalnych, w tym i władz samorządowych.

Z tychże względów konieczne stanie się utworzenie w Urzędzie Miasta w Zawidowie wyodrębnionej organizacyjnie grupy pracowników samorządowych jako Zespołu ds. Koordynacji Wdrażania Strategii.

Do zadań tegoż Zespołu należeć będzie, w szczególności:

- ⇒ przygotowywanie propozycji optymalnego sposobu wdrożenia oraz ich przedkładanie do zatwierdzenia przez Burmistrza Miasta,
- ⇒ określanie, analizowanie i ocena uwarunkowań realizacyjnych (w tym warunków zewnętrznych, identyfikacja podmiotów współdziałających, wielkość niezbędnych środków finansowych i technicznych, harmonogram),
- ⇒ nawiązanie i utrzymywanie kontaktów z podmiotami współpracującymi (w tym uzgadnianie form i zakresu współpracy),
- ⇒ aplikowanie określonych zadań strategicznych do programów regionalnych (m.in. do Zintegrowanego Programu Wojewódzkiego),
- ⇒ organizowanie i prowadzenie odpowiednich działań promocyjnych (w tym przygotowanie odpowiednich materiałów promujących Strategię),
- ⇒ obserwacja i monitoring procesu wdrażania ustaleń Strategii,
- ⇒ prowadzenie dokumentacji wdrażania Strategii,
- ⇒ informowanie Rady Miejskiej (a za jej pośrednictwem także lokalnej społeczności) o stanie realizacji wdrażanych zadań, ewentualnych problemach realizacyjnych.

Zespół, ze względu na ważność powierzonych zadań, powinien być służbowo podporządkowany Burmistrzowi Miasta Zawidów. Osoby zatrudnione w Zespole powinny posiadać wysokie kwalifikacje, a przede wszystkim wykazywać się możliwie szeroką znajomością problematyki miasta, planowania strategicznego, warunków realizacji poszczególnych zadań, funkcjonowania struktur samorządowych, a także wiedzą o zasadach współpracy z różnorodnymi podmiotami (w tym z organizacjami pozarządowymi).

Dla skutecznego i sprawnego wdrażania projektów Zespół prowadzić będzie współpracę z różnymi partnerami. Z jednej bowiem strony konieczne jest efektywne współdziałanie z komunalnymi jednostkami organizacyjnymi (w tym z odpowiednimi wydziałami Urzędu Miasta), a z drugiej – z podmiotami pozasamorządowymi (instytucjami, podmiotami gospodarczymi, osobami fizycznymi) funkcjonującymi na terenie miasta. Szczególnie istotna będzie również współpraca Zespołu z odpowiednimi merytorycznie komisjami Rady Miejskiej. W pracy swej Zespół posiłkować się może opiniami i sugestiami ekspertów (doradców) tak lokalnych, jak i spoza miasta. O potrzebie korzystania z pomocy eksperckiej decydować winien Burmistrz Miasta. Zakres podmiotów współdziałających w celu kompleksowego wdrażania strategicznych ustaleń wynikać będzie bezpośrednio z zawartości merytorycznej poszczególnych celów i zadań strategicznych.

Tablica 20

**RAMOWY PLAN PRAC ZESPOŁU DS. KOORDYNACJI WDRAŻANIA
STRATEGII ROZWOJU MIASTA ZAWIDÓW**

L.p.	Zadanie	Częstotliwość/termin
1.	Ustalanie półrocznego, szczegółowego planu prac.	Na ostatnim posiedzeniu poprzedzającym półrocze (listopad – grudzień), dla którego sporządzany jest plan.
2.	Modyfikowanie ramowego planu działań Zespołu i zasad jego prac.	Raz w roku – na pierwszym posiedzeniu w danym roku.
3.	Sporządzanie metryk zadań strategicznych.	Przed podejmowaniem realizacji poszczególnych zadań strategicznych.

<i>L.p.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Częstotliwość/termin</i>
4.	Sporządzanie szczegółowych projektów zadań strategicznych lub wnioskowanie o zlecenie wykonania szczegółowego projektu przez eksperta zewnętrznego.	W terminach umożliwiających realizację zadań zgodnie z ich rangami.
5.	Ocena szczegółowych projektów zadań strategicznych sporządzonych przez inne podmioty i osoby.	Po sporządzeniu projektów zadań.
6.	Modyfikacja metryk i projektów zadań strategicznych.	W chwili pojawienia się nowych, korzystniejszych możliwości realizacji zadań strategicznych.
7.	Informowanie właściwej Komisji Rady Miejskiej o potrzebie wystąpienia z inicjatywą uchwałodawczą.	W sytuacji zidentyfikowania potrzeby zmiany dotychczasowej sytuacji w formie uchwały Rady Miejskiej.
8.	Opiniowanie projektów uchwał Rady Miejskiej związanych ze Strategią.	Na bieżąco.
9.	Wspomaganie Komisji Rady Miejskiej na ich wnioski w przygotowywaniu lub opiniowaniu projektów uchwał.	Na wniosek Komisji.
10.	Organizacja spotkania – „mini warsztaty strategiczne” – oraz przekazanie Radzie Miejskiej jego wyników.	Raz w roku, bezpośrednio po sezonie wakacyjnym (wrzesień).
11.	Analiza listy zadań strategicznych oraz informowanie Rady Miejskiej o przesłankach jej modyfikacji.	Raz w roku (październik).
12.	Informowanie Rady Miejskiej o potrzebie aktualizacji Strategii.	W sytuacji dezaktualizacji Strategii obecnej.
13.	Przygotowanie publikacji prasowych nt. realizacji Strategii i działań Burmistrza Miasta Zawidów w tym zakresie.	Co najmniej trzykrotnie w roku: ○ po uchwaleniu budżetu – np. pt.: „Strategia i budżet Miasta Zawidów w roku ...”, ○ w maju – informacje bieżące, ○ we wrześniu – podsumowanie i ocena dotychczasowej realizacji (tj. od dnia przyjęcia jej ustaleń przez Radę Miejską).
14.	Przygotowywanie informacji nt. Strategii według zapotrzebowania zgłaszanego przez przedstawicieli mediów.	Według zapotrzebowania.

<i>L.p.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Częstotliwość/termin</i>
15.	Przygotowywanie odpowiednich informacji nt. Strategii i ich umieszczanie na oficjalnej stronie internetowej Urzędu Miasta w Zawidowie.	Na bieżąco.
16.	Inne czynności promujące Strategię.	Na bieżąco.
17.	Pozyskiwanie informacji i danych statystycznych nt. miasta niezbędnych do ustalenia stopnia realizacji celów operacyjnych.	Raz do roku, w czwartym kwartale.
18.	Przygotowywanie i przeprowadzanie mini-badań ankietowych.	Raz do roku w trzecim kwartale (po raz pierwszy w 2004 roku).
19.	Sprawozdanie z realizacji Strategii i stopnia osiągania celów operacyjnych wraz z wnioskami i zaleceniami.	Raz do roku. Sprawozdanie powinno być gotowe najpóźniej z początkiem grudnia.
20.	Poszukiwanie potencjalnych partnerów współpracy strategicznej i pozabudżetowych źródeł finansowania.	Na bieżąco.
21.	Sporządzanie wniosków o włączenie zadań strategicznych miasta do programów i planów powiatu zgorzeleckiego, województwa dolnośląskiego i kraju.	Na bieżąco, zgodnie z terminarzami instytucji odpowiedzialnych za opracowywanie ponadlokalnych programów i planów.
22.	Sporządzanie wniosków o finansowe lub inne wsparcie realizacji zadań strategicznych.	Na bieżąco, zgodnie z pojawiającymi się możliwościami.
23.	Informowanie Rady Miejskiej o zidentyfikowanych możliwościach w zakresie współpracy strategicznej i pozyskania wsparcia zewnętrznego.	Na bieżąco.
24.	Organizowanie spotkań z przedstawicielami sąsiednich samorządów gminnych i powiatowego oraz innych podmiotów dotyczących współpracy i możliwości wspólnego rozwiązywania problemów.	W miarę potrzeb. Co najmniej raz w roku.
25.	Opiniowanie zewnętrznych propozycji współpracy.	Na bieżąco, zgodnie z pojawiającymi się propozycjami.

<i>L.p.</i>	<i>Zadanie</i>	<i>Częstotliwość/termin</i>
26.	Sporządzenie końcowego raportu z procesu wdrażania Strategii oraz z własnych prac (kończącego kadencję miejskich władz samorządowych).	wrzesień - październik 2006 r.
27.	Sporządzenie listu intencyjnego adresowanego do przyszłej Rady Miejskiej i Burmistrza Miasta.	Październik 2006 r.

Szczególnym zadaniem w zakresie wdrażania Strategii Rozwoju Miasta Zawidów będzie opracowanie metryk i projektów zadań strategicznych.

Metryka to:

- ⇒ zestaw podstawowych informacji na temat danego zadania strategicznego,
- ⇒ konkretyzacja ustaleń Strategii,
- ⇒ ważna podstawa informacyjna dla działań Burmistrza Miasta lub/i Rady Miejskiej, których celem jest realizacja danego zadania,
- ⇒ wskazówka gdzie i jakich współrealizatorów zadania należy poszukiwać,
- ⇒ źródło informacji o potencjalnych źródłach finansowania kosztów inwestycyjnych lub/i bieżących przedsięwzięcia,
- ⇒ materiał wyjściowy do określania nakładów finansowych niezbędnych do realizacji przedsięwzięcia uwzględnianych w uchwałach budżetowych oraz we wnioskach o dofinansowanie przedsięwzięcia kierowanych do instytucji „pomocowych”,
- ⇒ materiał wyjściowy do sporządzania projektów nowych uchwał Rady Miejskiej,
- ⇒ materiał wyjściowy do podejmowania decyzji przez Burmistrza Miasta,
- ⇒ materiał wyjściowy do sporządzania wieloletniego planu inwestycyjnego,
- ⇒ materiał wyjściowy do opracowania technicznej dokumentacji realizacji przedsięwzięcia,
- ⇒ podstawa informacyjna do podjęcia decyzji o sporządzeniu wniosku o zmianę miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,

⇒ zbiór założeń i wytycznych dla szczegółowego planu realizacji danego zadania zwanego projektem realizacyjnym (projektem szczegółowym).

Każda metryka zadania strategicznego powinna składać się co najmniej z następujących części:

1. ***Syntetyczny opis zadania*** (podstawowe dane na temat przedsięwzięcia, przesłanki jego podjęcia, ogólny zakres, znaczenie dla miasta, itp.).
2. ***Odniesienie do celów strategicznych i operacyjnych*** (udzielenie odpowiedzi na pytanie: osiągnięciu których celów przyjętych w Strategii sprzyja przedsięwzięcie – bezpośrednio i pośrednio).
3. ***Sposób realizacji zadania*** (opis niezbędnych działań i wstępny harmonogram realizacji zadania, określenie terminów zgodnych z rangą zadania wyznaczoną w Strategii).
4. ***Uczestnicy zadania*** (wykaz głównych i wspomagających podmiotów uczestniczących w realizacji zadania oraz określenie ról jakie podmioty te mają pełnić).
5. ***Efekty realizacji zadania*** (spodziewane bezpośrednio i pośrednio, długoterminowe i krótkoterminowe oddziaływanie przedsięwzięcia).
6. ***Potencjalne źródła finansowania zadania*** (w tym przede wszystkim informacje o programach i instytucjach „pomocowych” finansujących/współfinansujących projekty o podobnym charakterze).

Prace nad metrykami zadań strategicznych powinny rozpocząć się natychmiast po przyjęciu przez Radę Miejską Strategii Rozwoju Miasta Zawidów. Podjęcie przez Radę Miejską uchwały o przyjęciu Strategii oznaczać będzie zobowiązanie Burmistrza do wykonania tychże metryk. W zakresie tym Burmistrz może:

- poprzez odpowiednią dyspozycję służbową – zobowiązać Zespół ds. Wdrażania Strategii i inne podległe mu osoby (m.in. kierowników poszczególnych wydziałów/referatów Urzędu Miejskiego, dyrektorów/kierowników jednostek miejskich itp. do sporządzenia metryk poszczególnych zadań strategicznych;

- poprzez zawarcie umowy – zlecić sporządzenie metryk zadań strategicznych zespołowi ekspertów zewnętrznych;
- zorganizować „mieszany” układ wykonawców metryk zadań strategicznych (pracownicy Urzędu Miejskiego i innych miejskich jednostek organizacyjnych, przedstawiciele instytucji pozasamorządowych, eksperci).

Dla części zadań strategicznych, których realizacja powinna rozpocząć się jeszcze w bieżącej kadencji władz lokalnych (tj. do 2006 roku), należy opracować **szczegółowe projekty realizacyjne**. Opisują one wszystkie aspekty realizacji zadania strategicznego. Zawierają m. in. **precyzyjne procedury wykonawcze, budżet zadania, terminy realizacji poszczególnych etapów, zasady zarządzania i monitoringu. Niejednokrotnie obejmują również scenariusze niezbędnych działań w zależności od możliwych zmian uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych.**

O tym, kiedy należy przystąpić do opracowywania projektu szczegółowego decydować będzie Burmistrz Miasta. W analogiczny sposób podejmowane będą decyzje co do metody jego wykonania. Dostępna paleta rozwiązań uwzględnia możliwości wskazane przy metrykach zadań strategicznych.

Warto również zwrócić uwagę na fakt, iż niektóre z zadań strategicznych mają już w swojej treści zobowiązanie do sporządzenia szczegółowego projektu realizacyjnego. Chodzi tu przede wszystkim o zadania obejmujące sporządzenie, a następnie wdrożenie stosownego programu.

3.2. MONITORING WDRAŻANIA STRATEGII

Kompleksowe, a przy tym efektywne kontrolowanie procesu wdrażania strategii rozwoju lokalnego jest odpowiedzialnym i ważnym zadaniem. Wymaga zatem niezwykle starannego przygotowania metodycznego. Propozycją w tym względzie dla władz miasta Zawidów jest systematyczny monitoring jako metoda ciągłej oceny procesu wdrażania Strategii poprzez stałą obserwację, prezentację i prowadzenie analiz uzyskiwanych wyników. Monitoring prowadzony będzie przez Burmistrza Miasta, głównie w oparciu o informacje przygotowywane i przedkładane przez Zespół ds. Koordynacji Wdrażania Strategii.

Monitoringowe funkcje realizowane będą także przez Radę Miejską, która oceniać będzie okresowo bieżący stan i efekty realizacji Strategii, a ponadto skuteczność poczynań wdrożeniowych Burmistrza Miasta. Na bieżąco prowadzona będzie zatem weryfikacja ustaleń Strategii, a w razie potrzeby także ich aktualizacja. W związku z tym Rada Miejska otrzymywać będzie okresowo odpowiednio przygotowane przez Zespół raporty.

Prowadzenie efektywnego monitoringu wymaga odpowiedniego przygotowania metodycznego. Stąd też jednym z założeń jest oparcie jego ustaleń na zasadzie SMART (wyznaczone cele i zadania muszą być specyficzne – S=specific; mierzalne – M=measurable; uzgodnione – A=agreed; wykonalne – R=real; określone w czasie – T=timed).

Do pomiaru i oceny procesu wdrażania Strategii Rozwoju Miasta Zawidów przyjęto zespół wskaźników, których poziom i tendencje uznawane będą za bezpośrednie lub pośrednie skutki realizacji. Wskaźniki te ustalono korzystając z zaleceń metodologicznych Komisji Europejskiej dotyczących procedur monitoringu i ewaluacji dla okresu programowania 2000-2006. Zgodnie z tymi zaleceniami wskaźniki monitoringu tworzą spójny system złożony z trzech grup, a mianowicie:

- ⇒ **wskaźniki produktu** odnoszące się do konkretnych działań (określane w jednostkach fizycznych lub pieniężnych),
- ⇒ **wskaźniki rezultatu** odnoszące się do bezpośrednich i niemalże natychmiastowych efektów podejmowanych działań (informują o zakresie zmian różnych elementów struktury ekologicznej, przestrzennej, społecznej i gospodarczej miasta),
- ⇒ **wskaźniki oddziaływania** dotyczące pośrednich i odległych w czasie efektów realizowanych działań.

Niezmiernie ważnym źródłem informacji monitorującej efekty podejmowanych działań będą także wyniki prowadzonych cyklicznie badań lokalnej opinii publicznej (longitudalnych badań ankietowych). Konieczność realizacji badań tego typu związana jest przede wszystkim z możliwością subiektywnego postrzegania przez ludność efektów działań realizowanych w ramach Strategii Rozwoju Miasta Zawidów.

Prezentowany poniżej zestaw mierników oceny stopnia realizacji poszczególnych celów operacyjnych uwzględnia ponadto możliwości informacyjne statystyki publicznej oraz administracji rządowej.

Cel operacyjny nr 1 <i>Rozwój lokalnej przedsiębiorczości</i>		

	przeznaczanych na uruchomienie bazy informacyjnej o możliwościach inwestowania w mieście	
<i>Wskaźniki rezultatu</i>	Wzrost liczby podmiotów gospodarczych	Urząd Statystyczny
	Wzrost liczby podmiotów prywatnych zarejestrowanych w sektorze przemysłowo-budowlanym	Urząd Statystyczny
	Wzrost liczby podmiotów prywatnych zarejestrowanych w sektorze usług rynkowych	Urząd Statystyczny
	Wzrost liczby podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego	Urząd Statystyczny
	Wzrost wartości nakładów inwestycyjnych w mieście	Urząd Statystyczny

Wskaźniki oddziaływania	Wzrost dochodów budżetu miasta	Urząd Miejski; Urząd Statystyczny
	Ograniczenie rozmiarów bezrobocia	Powiatowy Urząd Pracy
	Poprawa wizerunku miasta w województwie i w kraju	Wyniki badań opinii publicznej

Cel operacyjny nr 2 Likwidacja bezrobocia		

Wskaźniki oddziaływania	Liczba nowo utworzonych miejsc pracy	Urząd Statystyczny
	Liczba bezrobotnych pozyskujących pracę w wyniku przeszkolenia	Powiatowy Urząd Pracy
	Ograniczenie rozmiarów bezrobocia	Powiatowy Urząd Pracy
	Rozwój przedsiębiorczości (wzrost liczby podmiotów gospodarczych)	Urząd Statystyczny
	Poprawa wizerunku miasta w województwie i w kraju	Wyniki badań opinii publicznej

Cel operacyjny nr 3

Rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej

Grupa wskaźników	Nazwa wskaźnika	Źródła informacji
<i>Wskaźniki produktu</i>	Wielkość środków przeznaczanych na promocję miasta	Urząd Miejski,
	Liczba miejsc noclegowych w obiektach turystycznych miasta	Urząd Miejski, Urząd Statystyczny
	Wielkość środków przeznaczanych na rozwój obiektów i urzędzeń rekreacyjnych	Urząd Miejski,
<i>Wskaźniki rezultatu</i>	Wzrost liczby korzystających z noclegów w obiektach turystycznych	Urząd Statystyczny
	Wzrost liczby turystów zagranicznych korzystających z noclegów w obiektach turystycznych	Urząd Statystyczny
	Wzrost liczby korzystających z terenów i urzędzeń rekreacyjnych	Gestorzy infrastruktury rekreacyjnej
	Wzrost długości ścieżek rowerowych	Urząd Miejski

Wskaźniki oddziaływania	Wzrost dochodów budżetu miasta	Urząd Miejski; Urząd Statystyczny
	Wzrost zadowolenia turystów z jakości usług turystycznych oferowanych w mieście	Cykliczne badania ankietowe
	Wzrost zadowolenia mieszkańców z jakości usług rekreacyjnych	Cykliczne badania ankietowe
	Ograniczenie rozmiarów bezrobocia	Powiatowy Urząd Pracy
	Poprawa wizerunku miasta w województwie i w kraju	Wyniki badań opinii publicznej

Cel operacyjny nr 4 Poprawa wizerunku miasta		

Grupa wskaźników	Nazwa wskaźnika	Źródła informacji
Wskaźniki produktu	Wielkość środków przeznaczanych na promocję miasta	Urząd Miejski
	Wielkość środków przeznaczanych na rewaloryzację układów i obiektów zabytkowych	Urząd Miejski
Wskaźniki rezultatu	Liczba rewaloryzowanych obiektów zabytkowych	Urząd Miejski
	Wzrost liczby podmiotów gospodarczych w mieście	Urząd Statystyczny
	Wzrost wartości nakładów inwestycyjnych w mieście	Urząd Statystyczny
	Wzrost liczby turystów krajowych i zagranicznych	Urząd Statystyczny

<i>Wskaźniki oddziaływania</i>	Wzrost dochodów budżetu miasta	Urząd Miejski; Urząd Statystyczny
	Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej miasta	Wyniki badań opinii publicznej
	Wzrost atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej miasta	Wyniki badań opinii publicznej
	Ograniczenie rozmiarów bezrobocia	Powiatowy Urząd Pracy

Cel operacyjny nr 5		
<i>Wzrost zakresu i jakości usług komunalnych</i>		

Grupa wskaźników	Nazwa wskaźnika	Źródła informacji
<i>Wskaźniki produktu</i>	Wielkość nakładów inwestycyjnych miasta na gospodarkę wodno-ściekową	Urząd Statystyczny
	Długość rozdzielczych sieci wodociągowych oddanych do użytku	Urząd Statystyczny
	Wzrost przepustowości komunalnej oczyszczalni ścieków	Urząd Statystyczny
	Długość rozdzielczych sieci kanalizacyjnych oddanych do użytku	Urząd Statystyczny

Wskaźniki rezultatu	Wzrost ilości wody dostarczanej odbiorcom (w m ³ /dobę)	Urząd Miejski
	Poprawa jakości wody pitnej	Urząd Miejski
	Wzrost stopnia wyposażenia mieszkań w sieć wodociagową i kanalizacyjną	Urząd Statystyczny
	Poprawa wartości fizykochemicznych oczyszczonych ścieków	Urząd Miejski
	Wzrost liczby ludności obsługiwanej przez oczyszczalnię ścieków	Urząd Statystyczny
Wskaźniki oddziaływania	Poprawa stanu czystości wód (obniżenie wskaźników natężenia zanieczyszczeń)	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
	Wzrost powierzchni uzbrojonych terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe i działalność gospodarczą	Urząd Miejski
	Poprawa wizerunku miasta w województwie i w kraju	Wyniki badań opinii publicznej

Cel operacyjny nr 6		
<i>Poprawa jakości lokalnej infrastruktury technicznej</i>		

Grupa wskaźników	Nazwa wskaźnika	Źródła informacji

<i>Wskaźniki produktu</i>	Wielkość środków budżetowych przeznaczanych na budowę, remonty i modernizacje dróg	Urząd Miejski
	Wielkość środków przeznaczanych na remonty i modernizacje linii kolejowych	DDOKP
	Długość zbudowanych i zmodernizowanych dróg i chodników (w km)	Urząd Miejski
<i>Wskaźniki rezultatu</i>	Wzrost udziału dróg publicznych o nawierzchni twardej ulepszonej	Urząd Statystyczny
	Spadek natężenia ruchu w rejonach śródmiejskich miasta	Wyniki badań bezpośrednich
	Wzrost liczby abonentów telefonii przewodowej w mieście	Gestorzy telefonii przewodowej; Urząd Statystyczny
<i>Wskaźniki oddziaływania</i>	Spadek liczby zdarzeń drogowych	Komenda Powiatowa Policji
	Obniżenie poziomu hałasu komunikacyjnego w mieście	Powiatowy Inspektorat Ochrony Środowiska
	Poprawa wizerunku miasta w województwie i w kraju	Wyniki badań opinii publicznej

Cel operacyjny nr 7

Zapewnienie wysokiego poziomu usług społecznych dla mieszkańców miasta

Grupa wskaźników	Nazwa wskaźnika	Źródła informacji
<i>Wskaźniki produktu</i>	Wielkość wydatków budżetowych na oświatę i wychowanie	Urząd Miejski
	Wielkość wydatków budżetowych na kulturę	Urząd Miejski
	Wielkość wydatków budżetowych na pomoc społeczną	Urząd Miejski
<i>Wskaźniki rezultatu</i>	Wzrost liczby uczniów szkół ponadgimnazjalnych	Urząd Statystyczny
	Wzrost liczby uczestników zajęć prowadzonych przez dom kultury	Urząd Miejski
	Wzrost liczby wypożyczeń w bibliotece miejskiej	Urząd Statystyczny
	Wzrost liczby miejsc w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej	Urząd Statystyczny
	Wzrost dostępności ludności do personelu lekarskiego	Zakłady opieki zdrowotnej
<i>Wskaźniki oddziaływania</i>	Poprawa warunków kształcenia w placówkach edukacyjnych miasta	Cykliczne badania ankietowe
	Poprawa jakości opieki zdrowotnej	Cykliczne badania ankietowe
	Wzrost zadowolenia mieszkańców miasta i turystów z jakości usług kulturalnych i rekreacyjnych	Cykliczne badania ankietowe
	Stabilność demograficzna miasta	Urząd Statystyczny
	Poprawa wizerunku miasta w województwie i w kraju	Wyniki badań opinii publicznej

Cel operacyjny nr 8 <i>Likwidacja zagrożeń ekologicznych</i>		

Grupa wskaźników	Nazwa wskaźnika	Źródła informacji
<i>Wskaźniki produktu</i>	Wielkość nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska	Urząd Miejski; Urząd Statystyczny
	Powierzchnia i pojemność zorganizowanych wysypisk odpadów komunalnych	Urząd Miejski; Powiatowy Inspektorat Ochrony Środowiska
<i>Wskaźniki rezultatu</i>	Zmniejszenie ilości ścieków nie oczyszczonych odprowadzanych do wód powierzchniowych	Urząd Miejski; Powiatowy Inspektorat Ochrony Środowiska
	Poprawa klas czystości rzek płynących przez miasto	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
	Zmniejszenie liczby „dzikich” wysypisk odpadów	Urząd Miejski; Powiatowy Inspektorat Ochrony Środowiska
	Wzrost ilości i udziału odpadów podlegających recyklingowi	Urząd Miejski
	Wzrost ilości odpadów przetwarzanych w zakładach utylizacji odpadów	Urząd Miejski; Powiatowy Inspektorat Ochrony Środowiska
	Zmniejszenie powierzchni gruntów zdegradowanych wymagających zagospodarowania	Urząd Miejski; Powiatowy Inspektorat Ochrony Środowiska

<i>Wskaźniki oddziaływania</i>	Wzrost poziomu świadomości podejmowania przedsięwzięć ekologicznych	Cykliczne badania ankietowe
	Wzrost atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej miasta	Wyniki badań opinii publicznej
	Poprawa wizerunku miasta w województwie i w kraju	Wyniki badań opinii publicznej

3.3. PROMOCJA STRATEGII ROZWOJU MIASTA

Współczesny marketing jest procesem, dzięki któremu konkretne osoby i grupy otrzymują to, czego potrzebują i pragną osiągnąć poprzez tworzenie, oferowanie i wymianę produktów o określonej wartości. Ta uniwersalna definicja marketingu odnosi się zatem także do społeczności lokalnych (wspólnot samorządowych) oraz reprezentujących ich interesy władz.

Produktem lokalnym jest materialny lub niematerialny element szeroko pojętej struktury funkcjonalno-przestrzennej układu lokalnego, który staje się przedmiotem wymiany rynkowej. Produktem lokalnym może być zatem konkretne miejsce, lokalizacja, usługa lub ich zestaw, a także idea (strategia) dotycząca np. rozwoju miejskiego. Produkt ten w warunkach gospodarki rynkowej jest przedmiotem rozległych działań promocyjnych.

Strategia Rozwoju Miasta Zawidów posiada bardzo duże znaczenie zarówno dla władz, jak i społeczności lokalnej. Proces wdrażania strategicznych ustaleń powinien zatem być upubliczniony i to nie tylko na szczeblu lokalnym. Szeroka akcja informacyjna i promocyjna na temat Strategii jest jednym z podstawowych gwarantów jej skutecznego wdrożenia.

Należy w związku z tym m. in.:

- **przygotować wersję promocyjną Strategii.** Wersja ta zawierać powinna wizję, cele strategiczne i operacyjne oraz listę zadań strategicznych. Objętość wersji promocyjnej oscylować powinna wokół 3-4 stron maszynopisu. Będzie ona udostępniana zainteresowanym mediom, instytucjom pozarządowym, stowarzyszeniom, innym samorządom (w tym zagranicznym miastom partnerskim), podmiotom gospodarczym itp. Wersja promocyjna Strategii może mieć także formę niewielkiej ulotki adresowanej do mieszkańców, przyjezdnych i inwestorów, dystrybuowanej na zebraniach mieszkańców i różnorodnych imprezach kulturalnych oraz sportowych.

- ***umieścić ustalenia Strategii w witrynie internetowej Urzędu Miasta w Zawidowie;*** internet jest bowiem szczególnie rozwijającym się narzędziem współczesnych działań marketingowych władz lokalnych;
- ***na bieżąco informować lokalną społeczność o postępach we wdrażaniu Strategii;*** w tymże celu winny być wykorzystane wszelkie dostępne środki komunikacji społecznej, w tym spotkania z mieszkańcami, publikacje w lokalnej prasie („Gazeta Zawidowska”), witryna internetowa oraz audycje w lokalnych i regionalnych rozgłoszeniach radiowych i telewizyjnych.

Wszechstronna promocja Strategii jako swoistego rodzaju produktu powinna zaowocować napływem kapitału, wzrostem poziomu warunków życia ludności i przynieść określone wymierne korzyści w rozwoju społeczno-gospodarczym miasta.

**LISTA OSÓB BIORĄCYCH UDZIAŁ
W WARSZTATACH STRATEGICZNYCH**

1. Białostocka Czesława -
GPK – Straż Graniczna w Zawidowie,
2. Bilmon Kazimiera -
Skarbnik Miasta Zawidowa,
3. Brud Teresa -
Radna Rady Miejskiej w
Zawidowie,
4. Dryja Leszek -
Zastępca Burmistrza Miasta,
5. Duniec Halina -
Starostwo Powiatowe w Zgorzelcu,
6. Duma Ryszard -
Radny Rady Miejskiej w
Zawidowie,
7. Dworakowski Bogdan -
Kierownik sekcji bokserskiej,
8. Foltyn Zbigniew -
Sekretarz Gminy Sulików,
9. Kaczmarek-Szymczak Maria -
Dyrektor Gimnazjum w
Zawidowie,
10. Kasiński Mirosław -
Dyrektor Ośrodka Kultury w Zawidowie,
11. Kęsicka-Laros Urszula -
mieszkanka Zawidowa,
12. Kozłowska Anna -
Kierownik MOPS w Zawidowie,
13. Kozłowska Jadwiga -
Radna Rady Miejskiej w Zawidowie,
14. Kozłowski Janusz -
mieszkaniec Zawidowa,
15. Krzywonościuk-Niećko Lidia -
Główny Księgowy,
16. Kuszaj Janusz -
KS „Piast” Zawidów,

17. Kuszaj Marian - mieszkaniec Zawidowa,
18. Laskowska Maria -
Radna Rady Miejskiej w Zawidowie,
19. Macutkiewicz Janina -
Urząd Miejski w Zawidowie,
20. Markiewicz Ewa -
Urząd Miejski w Zawidowie,
21. Markiewicz Mirosława -
Urząd Miejski w Zawidowie,
22. Micińska Gabriela -
Radna Rady Miejskiej w Zawidowie,
23. Młynek Wiesława -
Dyrektor Przedszkola w Zawidowie,
24. Mochalska Elżbieta -
Starostwo Powiatowe w Zgorzelcu,
25. Palka Mariusz - Wiceprzewodniczący Rady Miejskiej w
Zawidowie,
26. Pawłowski Janusz -
Radny Rady Miejskiej w Zawidowie,
27. Plutecka Danuta - Kierownik PUP w Zgorzelcu,
28. Prus Marian - przedsiębiorca,
29. Rogacki Marcin - Sekretarz Miasta Zawidowa,
30. Rurzyński Stanisław -
Prezes Zarządu PKS,
31. Rutowicz Władysław -
przedsiębiorca,
32. Rybak Tomasz - p.o. Kierownika Posterunku Policji w Zawidowie,
33. Rzepnicki Robert -
Urząd Miejski w Zawidowie,
34. Słowiński Franciszek -
Prezes PUK Sp. z o.o.,
35. Sontowski Józef - Burmistrz Miasta Zawidowa,
36. Stankiewicz Jerzy -
Prezes Stowarzyszenia Rodzin Katolickich,

37. Szczech Kazimierz		-
	Wicestarosta Powiatu Zgorzeleckiego,	
38. Tracz Dominik	- Przewodniczący Rady Miejskiej w Zawidowie,	
39. Wasielewska Halina		-
	Wspólnota Mieszkaniowa „Zgoda”,	
40. Wierzbicki Czesław	- mieszkaniec Zawidowa,	
41. Zagajski Jerzy	- Prezes KS „Piaś” Zawidów,	
42. Zajdler Andrzej	- Wspólnota Mieszkaniowa Broniewskiego 2b,	
43. Zdanowicz Jan	- Kierownik OE – Zawidów,	
44. Żerko Anna	- Radna Rady Miejskiej w Zawidowie,	
45. Żurawińska Mariola	- Dyrektor Szkoły Podstawowej w Zawidowie,	
46. Żygadło Alicja	- Radna Rady Miejskiej w Zawidowie.	